

RAPLAMAA ARENGUSTRATEEGIA 2035+

(tegemist on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37³ lõike 1 kohase maakonna arengustrateegiaga)

Rapla 2018

1. Olulisimad strateegilised kokkulepped

2. 35 000 õnnelikku ja kodukohta hindavat elanikku

Vajalik on, et sünde oleks pisut enam kui surmasid ja et maakonda saabuks pisut rohkem kui siit lahkukuks – vaja on 100 inimega aastas plussi jääda. Tallinna lähine asend võimaldaks seda. Turvaline ja kvaliteetne elukeskkond on eesmärgi saavutamiseks võtmetähtsusega! On oluline, et Raplamaa inimesed jääksid rahule oma eluga rahul ja oleksid õnnelikud.

3. Kõige puhtam ja turvalisem elukeskkond Eestis

Raplamaa on üks puhtamaid ja turvalisimaid piirkondi Eestis – seda suunda tuleb jätkata! Raplamaa jätkab rahvusvahelise *Safe Community* võrgustiku põhimõtetel – käib tihe omavaheline koostöö, on erinevad töörühmad, tegeletakse riskigruppidega, kaasatakse kõiki eagruppe, toimivad pikaajalised programmid.

4. Positiivselt tuntud piirkond

Raplamaa on suuresti tundmatu – nii positiivsete kui ka negatiivsete märkide poolest. Seda kuvandit on vaja muuta! Maakond peab olema palju enam tuntud ja hinnatud, eeskätt oma positiivsete „sõnumite“ poolest. See on oluline olevatele elanikele, et need oleksid eluga rahul ja motiveeritud kohalikku elusse panustama, tulevastele elanikele, et need asuksid siia elama, turistidele ja puhkajatele, kes toetaksid maakonna majandust ning investoritele, kes rajaksid siia oma ettevõtte ja looksid tasuvaid töökohti.

5. Sagedased ja head ühendused Tallinnaga

Raplamaa majandusruum ja inimeste igapäevased liikumised on lahutamatult seotud pealinnaregiooniga. Seepärast on need ühendused vältimatult olulised ja esmatähtsad. See tähendab kiiret ja sagedast reisirongiliiklust Tallinn-Rapla-Viljandi suunal ning elektriraudtee väljaehitamist Tallinna ja Rapla vahel. Samuti on see Rail Baltic kiirraudtee peatustega Kohilas, Raplas ja Järvakandis. Lisaks on kindlasti vajalik nii Via Baltica kui ka Tallinn-Rapla maanteede väljaehitamine esimese klassi nõuetele vastavaks.

6. Tolmuvaba kattega tee igasse asulasse

Tolmuvaba katte olemasolu teedel on oluline osa elukvaliteedist. See tähendab sujuvamat ja ohutumamat liiklemist, paremat ligipääsu ja puhtamat õhku. Esimesena tuleb katte alla viia suurema kasutusega teed (50 sõidukit ööpäevas) ja teed, kus liikleb ühistransport, aga sellel ei tuleks pidama jääda. Tulevikus võiksid kõik riigiteed olla tolmu- ja küttevaba kattega, nagu ka oluline osa kohalikest teedest.

7. Hea ühistranspordikorraldus maakonnas

Nutikas ühistranspordikorraldus maakonnas on elutähtis tagamaks kõigile ligipääsu töökohtadele, koolidele, teenustele. Kiire ja sagedaste väljumistega ühistransport peab viima inimesed hommikul tööle ja kooli ning hiljem töölt, koolist ja huvikoolist tagasi koju. Sõidugraafikud peavad olema omavahel kooskõlas, et inimesed saaksid liikuda takistusega erinevates suundades ja erinevate liiklusvahenditega. Süsteemis peab olema piisavalt paindlikkust, et luua sõiduvõimalus ka hajaasustuses (nt nõudeliinid jms).

8. Kvaliteetsed ja kõigile kättesaadavad avalikud teenused

Heade elamistingimuste loomine on maakonna arengu põhieesmärke ja kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused on selle oluliseks osaks – kas siis nende väljaarendamine kohapeal korda tehtud hoonetes või kasutades uudseid kaasaegseid meetodeid.

9. Loovusest pakatav kultuuriruum

Raplamaa on paljude tuntud kultuuriinimeste sünni- või elupaigaks. Neile inimestele tuleb anda võimalus oma potentsiaali rakendada ka kodumaakonna edendamiseks. See peab tulevikus olema samamoodi! Tugev huviharidussüsteem loob nende arenguks hea põhja. Maakonnas toimub ja sünnib mitmeid tuntud ja säravaid kultuurivaldkonna ettevõtmisi, mida tuleb toetada. Kõige tähtsam on soodustada igati isetegemist ja loomingulisust – seda aitab saavutada mitmekesine ja aktiivne huvitegevus kaunite kunstide, tehnika ja robotika ja muudes tegevusvaldkondades.

10. Maakonna haridusasutuste koostöövõrgustik, mis kaasab ettevõtjaid ja kõrgkooli

Koostöövõrgustik haarab kõiki maakonna haridusasutusi – erinevatel tasanditel ja erinevates omandivormides. Siia kuuluvad valdade põhikoolid ja gümnaasiumid (sh täiskasvanute gümnaasium), riigigümnaasium, erivajadustega laste kool, kutsekoolid, erakoolid jne. Tihe koostöö ettevõtjatega rikastab koostöövõrgustiku tööd. Tähtis on leida partnerid kõrgkoolides, kellega koostöös haridusmaastikku rikastada. Kõik see on vajalik iga inimese potentsiaali võimalikult täielikuks väljaarendamiseks ja tema võimaluste laiendamiseks.

11. Igale Raplamaa lapsele on tagatud kodulähedane lasteaiakoht

Kasvav Raplamaa vajab tähelepanu peredele ja lastele. Igale lapsele (ka erivajadustega) tuleb tagada kodu lähedal vajadustele vastav lasteaiakoht või -hoiu koht. Suuresti tuleb praegust head olukorda säilitada ja parandada tingimusi, aga kui vaja, siis ehitada ka juurde.

12. Raplamaa on atraktiivne turismipiirkond

Raplamaa on seni turismivaldkonnas peaaegu tundmatu. Arvestades huviväärsuste rohkest ja mitmekesisust on selline asjade seis vastuvõetamatu! Raplamaa rabavad rabad ja muud loodusväärtused, matkarajad, pereturismi ja tegevusturismi atraktsioonid, kultuurisündmused ja muu tuleb siduda toodeteks ja klientidele kättesaadavaks teha. Raplamaa tuleb saada Eesti turismikaardile!

13. Neli kaasaegset tööstusala 40 minuti kaugusel Tallinnast

Hästi varustatud ja kaasaegsed tööstusala Järvakandis, Kohilas, Orgital (Märjamaa) ja Raplas, pealinna läheduses, kus on piisavalt ruumi uutele kõrget lisandväärtust loovatele ettevõtetele, mis loovad tasuvaid töökohti. Oluline on, et sellised võimalused oleksid igas maakonna piirkonnas. Loomulikult saab vajadusel tööstusala arvu ka suurendada.

14. Kehtna Rasketehnika Kompetentsikeskus

Kehtna Kutsehariduskeskus on juba praegu tegus ja kõrgelt hinnatud rasketehnika keskus. Nüüd tuleb teha järgmine samm, et kujundada välja üle-eestiline ja miks mitte rahvusvaheline kompetentsikeskus, kus tehtaks ka teadus- ja uurimistööd ehk loodaks uut teadmuse rasketehnika valdkonnas.

15. Rapla tervishoiulinnak

Raplasse kerkib ainulaadne tervishoiulinnak, mis ühendab endal väga mitmeid erinevaid asutusi ja teenuseid – üldhaigla, ambulatoorium, esmatasandi tervisekeskus, hooldekeskus jm. Tervishoiulinnakus arendatakse välja kvaliteetsed ravi- ja hooldusteenused.

16. Järvakandi klaasiklaster

Järvakandis kui Eesti klaasipealinnas tuleb arendada erinevaid klaasiga seotud tegevusi tervikuna – alates klaasikunstist ja klaasimuuseumist kuni väiketootmise ja suurtööstuseni välja. Klaasi temaatikale peaks tuginema ka kogu piirkonna visuaalne kujundus.

17. Kohila Keskkonnahariduse Keskus

Puhas elukeskkond on Raplamaa üks tugevusi, mida tuleb hoida ja edendada. Seejuures on võtmetähtsusega inimeste hoiakud ja suhtumised, mida tuleb kujundada juba maast madalast. Kohila Keskkonnahariduse Keskus on sellega tegelenud, aga nüüd on vajalik teha arengus järgmine samm. Koostöös strateegiliste partneritega (nt Riigimetsa Majandamise Keskus) peab keskuse haare laienema ja sellest peab kujunema oluline keskkonnateadlikkuse kujundaja regionaalsel, aga miks mitte ka üleriigilisel tasandil.

Sisukord

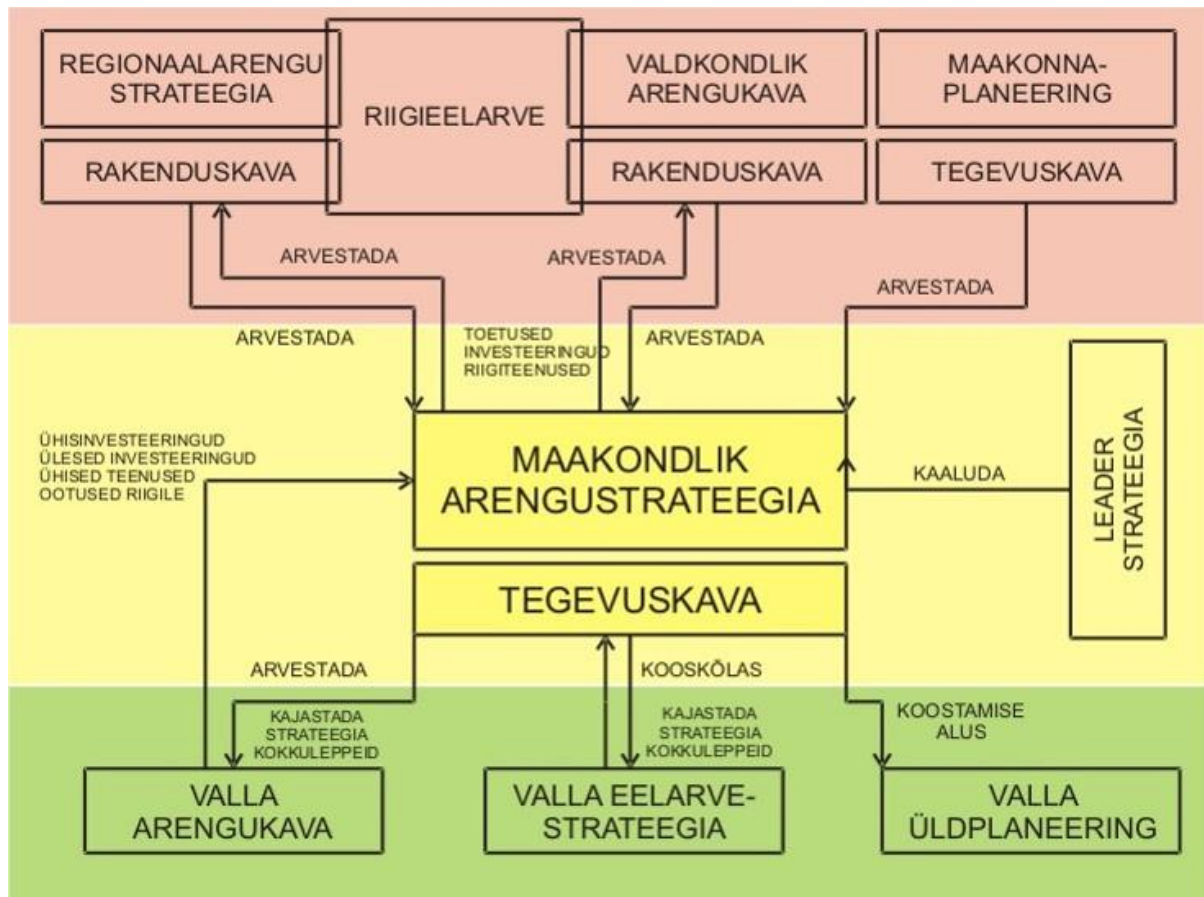
1. Olulisimad strateegilised kokkulepped	2
Sisukord	5
2. Protsessi kirjeldus	8
3. Lähteolukorra analüüs.....	12
3.1. Rahvastik ja asustus.....	12
3.2. Elukeskkond.....	13
3.3. Majandus ja ettevõtlus.....	14
3.4. Haridus ja tööhõive	16
3.5. Füüsiline ja sotsiaalne sidusus.....	17
3.6. Maine ja kohaturundus	19
3.7. Haldus.....	20
4. Raplamaa visioon 2035+.....	21
5. Strateegilised valikud	22
5.1. Maakonna arengustrateegia ruumiline visioon	22
5.2. Rahvastik ja asustus.....	22
Strateegiline eesmärk 1: Kasvav elanikkond ja tugev keskuste võrgustik.....	22
5.3. Elukeskkond.....	24
Strateegiline eesmärk 2: Hästi planeeritud ja planeeringu alusel välja arendatud elukeskkond .	24
Strateegiline eesmärk 3: Kättesaadavad ja kvaliteetsed teenused.....	25
Strateegiline eesmärk 4: Puhas looduskeskkond ja säästlik loodusressursside kasutamine	27
5.4. Majandus ja ettevõtlus.....	28
Strateegiline eesmärk 5: Mitmekesine ettevõtluskeskkond, kus toimetavad kõrget lisandväärtust tootvad ettevõtted	28
Strateegiline eesmärk 6: Enam nutikat ettevõtlust.....	29
Strateegiline eesmärk 7: Heal tasemel ja mitmekesine toidusektor.....	30
5.5. Haridus	31
Strateegiline eesmärk 8: Maakonna haridusasutuste koostöö tagab suuremad valikuvõimalused õppijatele ja parima ressursikasutuse koolidele	31
Strateegiline eesmärk 9: Kõigis koolides head õppimisvõimalused.....	32
Strateegiline eesmärk 10: Igale lapsele on tagatud talle sobiv lasteaia või -hoiu koht (sh erivajadustega lapsed).....	33
Strateegiline eesmärk 11: Mitmekesine ja kättesaadav huviharidus.....	34
Strateegiline eesmärk 12: Toimiv laiapõhjaline nõustamisteenuste süsteem maakonnas	35
5.6. Füüsiline ja sotsiaalne sidusus.....	35
Strateegiline eesmärk 13: Maakonna hea ligipääsetavus ja aeg-ruumiliste vahemaade vähenemine läbi heatasemelise transporditaristu ja kiirete välisühenduste	35

Strateegiline eesmärk 14: Hea kvaliteediga teedevõrk maakonnas	37
Strateegiline eesmärk 15: Nõudlusele vastav ühistransport maakonnas	38
Strateegiline eesmärk 16: Kiire ja kvaliteetne andmeside kõikjal maakonnas	39
Strateegiline eesmärk 17: Hajutatum taastuvatel ressurssidel põhinev energiatootmise süsteem ja tark elektrivõrk	40
Strateegiline eesmärk 18: Tugevad ja sidusad paikkondlikud kogukonnad ning tugevad vabaühendused	42
5.7. Puhkus, maine, kohaturundus.....	42
Strateegiline eesmärk 19: Raplamaa on eristuv, tuntud ja hea mainega	42
Strateegiline eesmärk 20: Raplamaa on atraktiivne loodus-, kultuuri- ja elamusturismi sihtkoht ning oluline puhkusepiirkond	43
5.9. Haldus.....	44
Strateegiline eesmärk 21: Pädevad, tõhusad ja finantsiliselt võimekad vallad teevad tihedat koostööd maakonna tasakaalustatud arenguks.....	44
6. Seos teiste arengudokumentidega.....	46
6.1. Riigitasandi strateegilised dokumendid	46
Eesti julgeolupoliitika alused	46
Konkurentsivõime kava "Eesti 2020"	46
Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“	47
Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“	47
Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020	47
Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020	47
Transpordi arengukava 2014-2020	47
Energiamajanduse arengukava aastani 2030.....	48
Infoühiskonna arengukava 2020	48
Eesti maaelu arengukava 2014–2020.....	48
Heaolu arengukava 2016–2023.....	48
Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020.....	49
Siseturvalisuse arengukava 2015–2020	49
Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030	49
Eesti elukestva õppe strateegia 2020.....	49
Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020	50
Kokkuvõttes.....	50
6.2. Regionaalsed strateegiadokumendid.....	50
Rapla maakonnaplaneering 2030+.....	50
Harju maakonna arengustrateegia 2035+.....	50
Järva maakonna arengustrateegia 2035+	51

Lääne maakonna arengustrateegia aastani 2030+.....	51
Arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“	51
6.3. Kohalikud strateegiadokumendid	51
Kehtna valla arengukava aastateks 2019-2023	51
Arengustrateegia „Kohila vald aastani 2025“ ja Kohila valla arengukava 2018-2025.....	51
Märjamaa valla arengukava 2018-2030	51
Rapla valla arengukava aastateks 2018 -2025	51
7. Raplamaa arengustrateegias seatud ootused riigitasandile	53
7.1. Üldist.....	53
7.2. Rahvastik ja asustus.....	53
7.3. Elukeskkond ja teenused	53
7.4. Majandus ja ettevõtlus.....	54
7.5. Haridus	54
7.6. Füüsiline ja sotsiaalne sidusus.....	54
7.7. Maine ja kohaturundus	55
7.8. Haldus.....	55
7.9. Kasutatud lühendid	56
8. Elluviimise korraldus ja seire	57

2. Protsessi kirjeldus

Suur osa maakondliku arengustrateegia protsessist ja seostest on kirjeldatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses (vt joonis 1). Rahandusministeeriumi poolt märtsis 2018 üllitatud juhendmaterjal on toodud täpsem kirjeldus ja soovitused, millest juhinduda. Samas on igal maakonnal omapärad, mida tuleb arvestada ning seetõttu on mõnevõrra erinevad ka strateegia koostamise protsess ja ka sisu. Järgnevalt lühidalt Raplamaal tehtust.

Joonis 1. Maakondliku arengustrateegia seosed teiste tasandite ja dokumentidega (KOKS alusel).

Raplamaa arengustrateegia **juhtrühmana** toimis Raplamaa Omavalitsuste Liidu täiskogu, mis ühendab endas kõik maakonna vallavolikogude esimehed ja kõik vallavanemad. Juhtrühm algatas strateegia koostamise, leppis kokku strateegia koostamise kava ja protsessi, langetas vajalikud juhtimisotsused, arutas läbi ja võttis vastu lõppdokumendi. Juhtrühm oli läbivalt informeeritud toimuvast ja kaasatud protsessi strateegia algatamisest kuni vastuvõtmiseni.

Juhtrühma koosseisu kuulusid: Varri Väli (Kehtna Vallavalitsus), Peeter Kustmann (Kehtna Vallavolikogu), Heiki Hepner (Kohila Vallavalitsus), Jüri Vallsalu (Kohila Vallavolikogu), Villu Karu (Märjamaa Vallavalitsus), Urmas Kristal (Märjamaa Vallavolikogu), Piret Minn (Rapla Vallavalitsus), Rene Kokk (Rapla Vallavolikogu). Asendusliikmetena on kirjas: Hans-Jürgen Schumann (Kehtna Vallavalitsus), Marko Matson (Kehtna Vallavolikogu), Argo Luik (Kohila Vallavalitsus), Kristina Mägi (Kohila Vallavolikogu), Triin Matsalu (Märjamaa Vallavalitsus), Meelis Väli (Märjamaa Vallavolikogu), Meelis Mägi (Rapla Vallavalitsus), Tarmo Lukk (Rapla Vallavolikogu).

Arengustrateegia protsessi toetamiseks loodi **strateegiatiiim**, kuhu kuulusid ROL büroo, RAEK SA ja Raplamaa Partnerluskogu MTÜ esindajad ning kõigi valdade arendusjuhid. Strateegiatiiim aitas

operatiivselt suunata kogu protsessi, valmistas ette vajalikud juhtimisotsused juhtrühma jaoks, arutas läbi strateegia põhimõtted, vaatas üle ja täiendas dokumendi tekstid. Strateegiatim oli kaasatud protsessi läbivalt kuni strateegia heakskiitmiseni valdade volikogudes.

Strateegiatimi moodustasid: Iris Haiba (Raplamaa Partnerluskogu), Janek Kadarik (Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus), Imbi Kalberg (ROL büroo), Tavo Kikas (ROL büroo), Ülle Laasner (ROL büroo), Triin Matsalu (Märjamaa Vallavalitsus), Silvi Ojamuru (ROL büroo), Herkki Olo (Kohila Vallavalitsus), Reelika Vaabel (Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus), Heiti Vahtra (Rapla Vallavalitsus), Jaak Vitsur (Raplamaa Partnerluskogu), Varri Väli (Kehtna Vallavalitsus).

Peamine sisuline töö toimus ülemaakonnalistes **teemarühmades**, kuhu kaasati nii avaliku sektori, vabaühenduste kui ka ettevõtjate esindajaid. Teemarühmades analüüsiti valdkondades kujunenud olukorda ja trende, esitati ideid visiooni sõnastamiseks, toodi välja probleemid ja strateegilised eesmärgid, kujundati meetmed ja lepiti kokku tegevuskava. Peamisi teemarihmi oli neli.

Sidus ja tõhus maakond: inimeste elukeskkond ja eluviis – teemadena nt asustuse suunamine ja rahvastik, looduskeskkond, kultuuriväärtused ja maastikud, puhkamisvõimalused, kergliiklus, vabaühenduste tegevus, siseturvalisus, erinevad olulised teenused, sh kultuur, sport, tervishoid, sotsiaalhoolekanne, noorsootöö, huviharidus jne.

Teemarihmi töös osalesid: Margo Hussar (Rapla Vallavalitsus), Toomas Jaaniste (Rapla Spordirajatised SA), Imbi Kalberg (ROL büroo), Tavo Kikas (ROL büroo), Kalev Kiviste (Kaiu EKO OÜ), Ants Kuningas (Kuusiku Kandi Külaselts MTÜ), Ülle Laasner (ROL büroo), Nele Leitaru (Kohila Vallavalitsus), Helen Link (Arendusselts Koduaseme MTÜ), Heli Lints (Märjamaa Vallavalitsus), Väino Maasalu (Kohila Vallavalitsus), Mikk Mutso (Muinsuskaitseamet), Aili Normak (Rapla Vallavalitsus), Herkki Olo (Kohila Vallavalitsus), Rein Pajunurm (Rapla Maakonna Spordiliit), Rita Triinu Peussa (Rapla Vallavalitsus), Andrus Saare (Rahandusministeerium), Väino Sassi (Rapla Tarbijate Ühistu), Mari Tammar (ajaleht Raplamaa Sõnumid), Katrin Velleste (Kehtna Vallavalitsus), Marge Viska (Märjamaa Vallavalitsus), Triinu Ülemaantee (Rahvakultuurikeskus).

Sidus ja tõhus maakond: inimeste konkurentsivõime ja hakkamasaamine – teemadena nt üldharidus, kutseharidus, tööhõive.

Teemarihmi töös osalesid: Meeri Ehandi (Kohila Vallavalitsus), Raivo Heinaru (Märjamaa Vallavalitsus), Heiki Hepner (Kohila Vallavalitsus), Margo Hussar (Rapla Vallavalitsus), Eero Kalberg (Kehtna Kutsehariduskeskus), Imbi Kalberg (ROL büroo), Maiu Kalmus (Rapla Vallavalitsus), Villu Karu (Märjamaa Vallavalitsus), Sirje Kautsaar (Rapla Gümnaasium), Tavo Kikas (ROL büroo), Ülle Kiviste (Vana-Vigala TTK), Lea Leppik (Rapla Vallavalitsus), Ruth Lippus (Innove Raplamaa Rajaleidja keskus), Väino Maasalu (Kohila Vallavalitsus), Triin Matsalu (Märjamaa Vallavalitsus), Piret Minn (Rapla Vallavalitsus), Aire Mürsepp (Rahandusministeerium), Anu Nigesen (Kohila Mõisakool), Mari Palu (Rapla Gümnaasium), Ilvi Pere (Eesti Töötukassa Raplamaa osakond), Heiti Vahtra (Rapla Vallavalitsus), Kristiine Vahtramäe (Kehtna Vallavalitsus), Hannes Vald (Kaiu Põhikool), Katrin Velleste (Kehtna Vallavalitsus).

Nutikas maakond – teemadena nt ettevõtlus, tööstusalad, kompetentsikeskused ja innovatsioon, tööjõud ja hõivatus, sisse- ja väljavedu, toimepiirkondade toimimine, külastuskeskkond, kohaturundus.

Teemarihmi töös osalesid: Janek Kadarik (Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus), Eero Kalberg (Kehtna Kutsehariduskeskus), Tavo Kikas (ROL büroo), Katrin Klaebo (Ettevõtlikud Naised Raplamaal MTÜ), Tiina Martin (Rapla Vallavalitsus), Piret Minn (Rapla Vallavalitsus), Aire Mürsepp

(Rahandusministeerium), Silvi Ojamuru (ROL büroo), Herkki Olo (Kohila Vallavalitsus), Ilvi Pere (Eesti Töötukassa Raplamaa osakond), Jaune Riim (Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus), Tiiu Susi (Raplamaa Turism MTÜ), Mart Tilk (Märjamaa Ettevõtjate Piirkondlik Ühendus), Reelika Vaabel (Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus), Jaak Vitsur (Raplamaa Partnerluskogu).

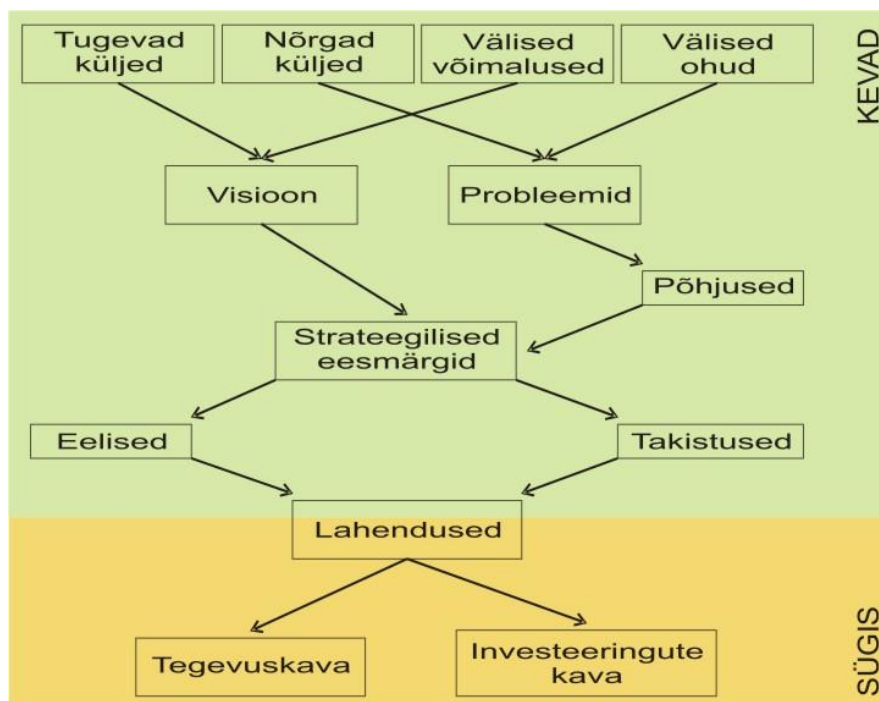
Kiired ühendused ja puhas maakond – teemadena nt ligipääsetavus, maanteed, raudteed, lennuliiklus, ühistransport, elektri tootmine ja tarnimine, gaas, andmeside (sh mobiilne), jäätmemajandus.

Teemarühma töös on osalenud: Tavo Kikas (ROL büroo), Argo Luik (Kohila Vallavalitsus), Jalmar Mandel (Kehtna Vallavalitsus), Triin Matsalu (Märjamaa Vallavalitsus), Gaius Mets (Elisa AS), Jaan Metssalu (Rapla Bussipark OÜ), Silvi Ojamuru (ROL büroo), Oliver Ruus (Elektrilevi OÜ), Andus Saare (Rahandusministeerium), Andrus Tamm (Rapla Vallavolikogu), Vello Tamm (Elektrilevi OÜ), Mart Tilk (Märjamaa Ettevõtjate Piirkondlik Ühendus), Kaarel Tuulik (Elektrilevi OÜ), Ülo Veerde (Maanteeamet, Põhja regioon), Terje Villemi (Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus).

Töö kõigis teemarühmades toimus 2018. aasta kevadel kahe arutelupäevana, kus tehti analüüsi, mõeldi visiooni üle, toodi välja probleemid, strateegilised eesmärgid ja lahendused. Töö jätkus sügisel peetud kahel arutelupäeval, kus viidi teemade käsitlemine lõpule ning töötati välja tegevuskava aastateks 2019-2022.

Selleks, et kaasata laiemalt inimesi kogu maakonnast ning anda parem võimalus protsessis osaleda kohalike volikogude, vallavalitsuste ja vabaühenduste esindajatele ning ettevõtjatele, korraldati nii kevadel kui sügisel **arutelud kõigis vallakeskustes**. Nende kokkusaamiste käigus koguti lisisisendit probleemide, strateegiliste eesmärkide, meetmete ning tegevuskava kohta. 15. novembril toimunud Raplamaa Arengukonverentsil tutvustati laiemalt nii strateegiat kui maakonna terviseprofiili ning arutleti maakonna tulevikuvõimaluste üle.

Maakonna arengustrateegia koostamine ja sisu said **meediakajastust** nii maakondlikus ajalehes (Raplamaa Sõnumid) kui ka TRE Raadios.

Joonis 2. Raplamaa arengustrateegia koostamise protsess.

Lühike arengustrateegia koostamise ajakava:

02.-03.2018 – Ettevalmistustööd

22.03.2018 – Strateegia koostamise algatamine (ROL täiskogu protokolliline otsus)

04.2018 – Vallavalitsuste volitus ROL-le strateegia eelnõu avaldamiseks ja huvitatute kaasamiseks

04.-05.2018 – Teemarühmade töö (olukorra analüüs, visioon, probleemid)

05.-06.2018 – Teemarühmade töö (strateegilised eesmärgid, lahendused)

06.2018 – Arutelud kõigis omavalitsustes

07.2018 – Analüüsidokumendi koostamine

08.2018 – Strateegia mustandi koostamine

09.2018 – Teemarühmade töö (lahendused, seirenäidikud)

10.2018 – Teemarühmade töö (tegevuskava)

10.-11.2018 – Arutelud kõigis omavalitsustes

15.11.2018 – Raplamaa arengukonverents (avalik arutelu)

22.11.2018 – Strateegia vastuvõtmine (ROL täiskogu otsus)

11.2018-01.2019 – Arutelud volikogudes ja komisjonides

12.2018-15.01.2019 – Strateegia ja tegevuskava heakskiitmine kõigis volikogudes

3. Lähteolukorra analüüs

Lähteolukorra – tugevuste ja väljakutsete – ning trendide analüüs on oluline alus selleks, et kavandada realistlikke ja tõhusaid samme maakonna arengu suunamiseks.

3.1. Rahvastik ja asustus

Olulisemad suundumused

Rahvastikus ja asustuses saab Eestis ja Raplamaal välja tuua mitmeid suundumusi, mis mõjutavad oluliselt arenguid kõigis teemavaldkondades.

1. jaanuari 2018 seisuga elas Raplamaal 33299 elanikku, sh Kehtna vallas – 5535, Kohila vallas – 6949, Märjamaa vallas – 7613 ja Rapla vallas – 13202 elanikku.

Eesti **elanikkond** on olnud pea kogu taasiseseisvumisele järgnenud perioodi **kahanenud** (nt 2010-2016 keskmiselt 0,3% aastas. Sama trend on olnud iseloomulik ka Raplamaale (nagu pea kõigile Eesti maakondadele, v.a Harjumaa) – kahanemine on 0,91% aastas. Raplamaa on Eestis üks aeglasemalt kahanevaid maakondi, mis tähendab, et maakonna teenused ja töökohad ei ole päris nii tugeva surve all kui mõned teises Eesti piirkonnas. Sama näitab ka praegune tulevikuprognosis rahvaarvu osas aastani 2040 – Raplamaa rahvaarv langeb 34319 elanikult (2017) 31107 elanikuni, kuid see on siiski alla 1% aastas.

Loomulik iive on pikaajaliselt miinuses – see trend on olnud iseloomulik pea kogu teise iseseisvusperioodi alates 1993. aastast. See trend iseloomustab nii Eestit üldiselt (loomulik iive nt 2016. a -1,02 promilli) kui ka Raplamaad (-1,76 promilli).

Rände puhul on märgatav inimeste suurem liikuvus. **Rände intensiivsuse kasvu** on näha ka Raplamaa puhul – 2000. a 316 väljarändajat ja 371 sisserändajat ning sealtmaalt üles umbes 800-1100 väljarändaja ja 700-900 sisserändajani. Eesti puhul on viimasel paaril aastal pööranud pikalt **negatiivne välisrände trend positiivseks** – Eestisse tulijaid on enam kui siit lahkujaid – nagu ka Raplamaal, kus nt 2016. aastal oli välisrände kordaja 0,88. Selle trendi ajaline kestus ei ole praegu ette ennustatav. Igatahes – rände näitajad loomuliku iibe puudujääki endiselt piisavalt ei kompenseeri ja rahvaarv väheneb.

Rahvastiku vananemine on arenenud riikidele iseloomulik suundumus, mis Eestis ja Raplamaalgi täheldatav. Selle osaks on keskmise **oodatava eluea tõus** sünnihetkel, mis Raplamaal on 2006/2007 72,7 eluaastalt nihkunud 2015/2016 78,0 eluaastani. Rahvastiku vananemise osaks on aga ka tööealise rahvastiku vähenemine ja eakate osakaalu suurenemine. See kõik eeldab paindlikumat lähenemist eakamate tööhõivele.

Kogu maailmale iseloomulik ja ka Eestis täheldatav suundumus on **linnastumine, sh eeslinnastumine**. Nii Raplamaa kui ka Eesti puhul on üha enam linnalist eluviisi harrastavaid inimesi – hoolimata sellest, et Raplamaal on linnastumise tase endiselt väga madal – 37% (võrdluseks – Eestis tervikuna on see 68%). Tallinna eeslinnastumine mõjutab Kohila valda otseselt. Ka maakonna keskuste ümber on eeslinnastumine väiksemas mahu märgatav.

Rahvastikku ja asustust mõjutavaks trendiks on veel ka üldise ja igapäevase **liikuvuse kasv** – kui 1999. aastal töötas elukohajärgses vallas veel kolmveerand hõivatutest, siis 2017. aastal vaid 40%. Raplamaa puhul tähendab see eeslinnastumise võimalikku laienemist, kuna puudub terav vajadus töökohta vahetades vahetada kohe ka elamiskohta – olgu töökoht siis Tallinnas ja selle lähiümbruses või mõnes suuremas Raplamaa asulas.

Raplamaa tugevused ja eripära

Raplamaa eripäraks üldise rahvastikusituatsiooni võtmes on see, et kuigi erinevalt Harju- ja Tartumaast siin elanike arv väheneb, siis **ei ole kahanemine nii kiire** kui enamikus Eesti maakondades – jäädes alla 1% aastas. Sama jätkub prognoositavas tulevikus kuni 2040. aastani. Suhteliselt stabiilne rahvaarv annab maakonnale teatavaid arengueeliseid Eesti kontekstis – nii teenuste kui töökohtade loomiseks ja säilitamiseks.

Seda teotab ka asjaolu, et Raplamaa **rahvastik on Eestis üks nooremaid** – keskmine iga 40,8 aastat (kolmas Harju- ja Tartumaa järel). Eriti selgelt on seda näha Kohila valla puhul, aga ka Rapla puhul. **Lastega perede suhteliselt suur sisseränne** Raplamaale toetab seda samuti. Viimane rõhutab veel kord ka jätkuvat vajadust lastehoiuteenuste järele.

Raplamaalaste keskmine oodatav **eluiga on suhteliselt pikk** (78 eluaastat), ka on **eluea erinevus** meeste ja naiste vahel kõige väiksem Eestis (7,2 eluaastat). Selle viimase näitaja poolest on Raplamaa lähemal isegi Põhjamaadele kui Lõuna- ja Kirde-Eesti maakondadele.

Raplamaa on suhteliselt **ühtlaselt asustatud**, mistõttu on olemas võimalused luua ja säilitada mõõdukal hulgal töökohti igal pool maakonnas, neid liigselt kontsentreerimata.

Homogeenne rahvastik loob stabiilsust ja vähendab võimalikku probleemide hulka.

Väljakutsed ja võimalused

Raplamaal on suhteliselt palju **vanemate tööeas inimesi** ja maakonda lisandub ka **pensioniealisi**. See ei ole midagi Raplamaale eripärast, kuna samuti on asjad ka mujal Eestis. Mida aga selle ja üldise **rahvastiku vananemise** puhul tuleb silmas pidada, on vajadus nii ettevõtjatel, ametiasutustel kui ka teistel tööandjatel hakata tulevikus paindlikumalt suhtuma eakamate vanuserühmade võimalikku panusesse tööturul.

Rändesuundumisi jälgides näeme, et **noored ja nooremad tööealised lahkuvad** suurel hulgal maakonnast. 20-29-aastased on rändes kõige aktiivsem inimgrupp ja nende osas on kadu kõige suurem – 2016. aastal lahkus nt 121 selle ealist inimest rohkem kui siia saabus. Ühest küljest on see küll loomulik, sest paljus minnakse mujale edasi õppima, aga mitte ainult. **Noori tööeas naisi** on samuti Raplamaal vähe, nagu ka enamikus teistes maakondades. Tõenäoliselt ei ole neid suundumusi võimalik pöörata muud moodi, kui uute eripalgeliste töökohtade loomise soodustamisega.

Raplamaa **rahvaarv väheneb** ja maakond on ka **väga hõreda asustusega** – rahvastiku tihedus 12 inimest km² kohta on üks madalamaid Eestis. Lisaks **ei ole maakonnas suuri linnu** – suurim on maakonnakeskus Rapla 5138 elanikuga, lisaks veel vaid 5 asulat on üle 1000 elaniku. Kõik see võib mingil hetkel tähendada ebapiisavat inimressurssi mõne teenuse osutamiseks või ka ebapiisavat kliendibaasi. Samuti on selge, et suurte ettevõtete või ametiasutuste maakonda toomine on seetõttu raskendatud. Raplamaal tuleb teha panus enam väikeettevõttele, milleks on kõik võimalused olemas. Samuti on oluline läbi mõelda paindlikud viisid erinevate teenuste osutamiseks, et säilitada inimestele mõistlik elukvaliteet. See viimane on oluline ka seetõttu, et ka Raplamaal toimub mõningane keskustesse koondumine ja maapiirkondade tühjenemine, mis tekitab **piirkondlikku ebavõrdsust**.

3.2. Elukeskkond

Olulisemad suundumused

Üks suundumusi, mida maakonnas on võimalik täheldada on see, et **elukeskkond pidevalt kallineb** – suuresti kindlasti Tallinna mõju tõttu.

Teine, üldisem suundumus on **keskkonnateadlikkuse** kasv ja sellega kaasnevad kõrgemad nõuded elukeskkonnale – see mõjutab nii ehitust kui ka erinevaid elu korralduse aspekte.

Raplamaa tugevused ja eripära

Raplamaa tugevuseks on kindlasti **puhas loodus ja turvaline keskkond**, mis muudavad maakonna atraktiivseks elukeskkonnana.

Rapla maakond paikneb nn Tallinna „kuldse ringi“ serval ja see avaldab arengutele otsest mõju. Raplamaal on olemas osaliselt toimiv **kinnisvaraturg** ja maakonna kinnisvarahinnad on üle Eesti keskmise.

Valdade poolt hangitud **jäätmekäitlussüsteem** toimib kogu maakonnas (sh taaskasutatavate jäätmete kogumine).

Väljakutsed ja võimalused

Raplamaa üheks kitsaskohaks on **elamispindade vähesus**. Elamispind jaotub ka maakonnas ebaühtlaselt – puudus on suurim seal, kus oleks nõudlust. Mitmetest päringutest vaid mõnele on võimalik positiivselt vastata. Eriti on probleemiks vastuvõetava hinnaga elamispindade vähesus (sh üüripinnad). Elamuturg Eestis on selgelt koondunud vaid paari maakonda – Harjumaal oli 2017. aastal uusehitistena kasutusloa saanud eluruumide pind 373100 m², Tartumaal – 87776 m², Pärnumaal – 32631 m². Mujal olid mahud kaduvväikesed – nt Raplamaal oli see number vaid 4752 m²!

Kohalikel omavalitsustel ei ole õnnestunud tihti kavandada **terviklikku head elukeskkonda**, kuna planeerimisse on suhtunud pealiskaudselt ning tegelik arendamine on toimunud eraldi väiksete lappidena. Probleemaatilised on ka endised **suvilapiirkonnad**, kus ei ole siiani veel välja kujunenud püsiasustusele loomulikku elukeskkonda, kuigi püsielanikke on seal juba arvukalt.

Elukeskkonna turvalisust mõjutab negatiivselt see, et riik on maakonnas järk-järgult vähendanud oma **turvastruktuure** ja kohalolu (politsei, kiirabi).

3.3. Majandus ja ettevõtlus

Olulisemad suundumused

Eesti majandus (sh Raplamaa) on väike ja tihedalt seotud maailmamajandusega. Seetõttu mõjutab **globaalse majanduse tsüklilisus** ja majanduskriisid Eestis ja maakonnas toimuvat üsna palju.

Järgnevatel aastatel tuleb arvestada sellega, et – sõltumata konkreetsetest kokkulepetest – üsna märgatavalt **väheneb Euroopa Liidu vahendite sissevool** Eestisse. Sellel on üsna otsene mõju meie majandusele, eriti nt sellistele sektoritele nagu ehitus, põllumajandus jt.

Eesti majanduse mahus, SKP-s ja ekspordis on **Tallinna ja Harjuma osakaal väga suur**. Viimase paarikümne aasta jooksul ei ole see vähenenud, vaid aasta-aastalt suurenenud – kui 2000. aastal toodeti Harjumaal 57,1% kogu Eesti SKP-st, siis 2016. aastal juba 64,0%. Praeguste teadmiste järgi näib, et pealinnaregiooni mõju majanduse mootorina ja ka tööandjana aina kasvab.

See ei tähenda, et mujal ettevõtlus ei areneks – Raplamaalgi on selge trend **ettevõtete arvu** pidevaks kasvuks (2010. aastal 72,1 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet 1000 elaniku kohta ja 2017. aastal juba 87,8) – lihtsalt Harjumaal toimub see teistest piirkondadest kiiremini. Seetõttu on ka graafikud, mis kajastavad teiste maakondade osakaalu dünaamikat Eesti majanduses üldises langustrendis.

Palkade kasv kogu Eestis on trend, millega kindlasti peavad arvestama nii ettevõtjad kui ka avalik sektor. Selles ei ole iseenesest midagi halba – oluline on vaid, et saavutataks enam tulemusi **tööjõu**

tootlikkuse osas. Praegu ei ole viimaste aastate trendid selles osas olnud kuigi lootustandvad – kui 2013. aastal moodustas Eesti tööjõu tootlikkus 73,3% Euroopa Liidu keskmisest, siis 2016. aastal vaid 71,7%.

Raplamaa tugevused ja eripära

Raplamaa majandus üks eripära on **mitmekesine (väike)ettevõtlus**. Maakonnas ei ole ühtegi domineerivat majandusharu ega tegevusvaldkonda. Majanduse tervikliku stabiilsuse seisukohalt võib seda pidada kindlasti tugevuseks ja sama suunda on põhjust järgida ka tulevikus.

Minevikus on Raplamaa olnud üks nn põllumajandusmaakondadest. Ka praegu tuleb suhteliselt suur osa SKP-st **primaarsektorist** (11,1%) ja seal on tegevad ka üle poole füüsilisest isikust ettevõtjatest. Samas on seal hõivatud vaid 6,1% (võrdluseks – 1992. aastal oli 36,6%), mida on poole vähem kui nt Järva- või Põlvamaal. Tootlikkus Raplamaa põllumajanduses on seega suhteliselt hea.

Raplamaa üheks eripäraks on kindlasti **soodne geograafiline asukoht**, eeskätt just **Tallinna ja Harjumaa vahetus naabruses** (Rapla on Tallinnale lähim maakonnakeskus). See loob keskmisest paremad eeldused ettevõtluse arenguks ja töökohtade tekkimiseks, sh ka nt puhkemajanduses. Samuti on lühikese sõidu kaugusel pealinnaregiooni mitmesugused tippspetsialistid – potentsiaal, millest ka Raplamaal oleks võimalik osa saada. Suhteliselt lähedal on Eesti suurimad sadamad, rahvusvaheline lennuväli, maakonda läbib raudtee (tulevikus ka Rail Baltic kiirraudtee) ja Via Baltica maantee.

Raplamaa majanduse üldpilt on selline, et kuulume pea kõigi oluliste näitajate poolest maakondadest **keskmiste hulka** Eestis, aga potentsiaali oleks enamaks ja osad **positiivsed suundumused** seda ka kinnitavad – Eesti keskmise suhtes on SKP väärtus elaniku kohta stabiliseerunud ega ole peale 2005. aastat sisuliselt enam langenud (püsib 50-54% juures), eksportivate ettevõtete arv on kasvanud kiiremini riigi keskmisest (2005. aastal 133 ettevõtet, 2017. aastal – 248), kaupade ekspordi kasvutempolt on Raplamaa 3. kohal ning ka statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete arvu kasv on Eestis kiiremaid, eriti Kohila ja Rapla valdades.

Raplamaa ettevõtluses tegutsevad mitmed **oma valdkonna tipptegijad** Eestis, nagu nt Salutaguse Pärmitehas AS, Vindor OÜ, Kohila Vineer OÜ, O-I Production Estonia AS, Saarioinen Eesti OÜ, Akzo Nobel Baltics AS – kui nimetada vaid mõnda. See võiks olla visiitkaardiks ka teistele ettevõtetele, kes kaaluvad, kas Raplamaal on võimalik majandustegevust arendada. Rapla ja eriti Kohila piirkondades on esimesi märke pealinnaregiooni ettevõtete ümberpaigutumisest sinna. Maakonnas on planeeritud ka uusi **ettevõtlusalad**, aga nende maht ei ole siiski väga suur.

Raplamaa on rikkalik nii **loodus- kui kultuuriturismi väärtuste** (mõisad jm) poolest, aga seni ikka veel turistide poolt paljus avastamata.

Väljakutsed ja võimalused

Raplamaa – nagu ka enamik teisi maakondi – on **Eesti majanduses alaesindatud**. Meie majanduse maht on väike – SKP vaid 1,4% Eesti mahust (samal ajal on meil 2,6% rahvastikust) ja 52,7% Eesti keskmisest elaniku kohta ei ole ka kõrge näitaja. Raplamaa on **turuna väike** ja liiga riskantne, et äri sellele rajada. Seda kompenseerib suurel määral pealinnaregiooni naabus.

Muret tegev on **tööjõu madal tootlikkus** Eestis ja Raplamaal veelgi enam. Kahjuks on ka selle kasvutempo Raplamaal aeglasemaid Eestis. Ettevõtlus maakonnas tervikuna on suhteliselt **väheinnovatiivne** – seegi mõjutab otseselt tootlikkust ja kasumlikkust. Järgmisele tasandile jõudmiseks peab maakonnas toimuma selge nihe **nutikama ettevõtluse** suunas.

Tallinn ja Harjumaa omavad Raplamaa majandusele nii positiivset kui negatiivset mõju. Ühest küljest tõmbab **Harjumaa gravitatsioon** ligi ettevõtjaid, investeeringud, spetsialiste ning Raplamaal on sellega väga raske võistelda. Teisest küljest aga võib tulevikus nihkuda see „gravitatsiooniväli“ laienda sedavõrd, et ettevõtjaid-investoreid hakkab jaguma ka Raplamaale. Mõnevõrra on seda juba ka näha. Praegu on aga olukord veel suhteliselt keeruline – raske on leida investoreid ning ka nt ettevõtluspiirkondade väljaarendamine on keeruline.

Raplamaal on kahtlemata potentsiaali turismi- ja puhkusepiirkonnana, aga meil **puuduvad „säravad“ turismiobjektid** (tegevusturism, sündmusturism, kultuuriturism jne). Probleemiks on ka **vähene voodikohtade arv**. Viimane küll kasvas 2005. aasta 180 kohalt 2017. aasta 981-ni, see oli endiselt peaaegu kõige väiksem Eestis, ööbimisi oli ka vähe (2017. aastal 42567 majutatut, sh 94% Eestist) ja kasvutempo väike. Seoses haldusreformiga – Käru vald liitus Järvamaaga – kadus maakonnast 232 voodikohta ja Raplamaa kukkus selles arvestuses konkurentsilt viimasel kohale.

3.4. Haridus ja tööhõive

Raplamaa tugevused ja eripära

Laste arv Raplamaa koolieelsetes lasteasutustes on alates 2005. aastast olnud – mõningate vahepealsete langustega – pidevas kerges tõusutrendis. Kui 2005. aastal käis maakonna koolieelsetes lasteasutustes 1376 last, siis 2017. aastal juba 1636. Ka rändeandmed kinnitavad seda, et Raplamaale (eriti Kohila valda) tuleb juurde rohkem lapsi kui neid maakonnas lahkub. Reeglina on ka maakonna **piisavalt lasteaiakohti**. Erandiks on nt Kohila valla Aespa alevik, kus kasvava rahvaarvu tingimustes vastavad teenused on alles korralikult välja arendamata.

Maakonna **üldhariduskoolide võrk** on suuresti optimeeritud. Samas on üldhariduskoolid olemas siiski kõigis maakonna piirkondades. See puudutab ka gümnaasiume – II taseme haridust pakutakse nii Raplas, Kohilas kui Märjamaal. Üldine **koolilaste arv** maakonnas on olnud viimased tosin aastat pigem langustrendis – 5253 lapselt 2005/2006 õppeaastal 3847 lapseni 2017/2018 õppeaastal. Kui enamikus kooliastmetes on laste arv langenud, siis esimeses kooliastmes on see isegi pisut kasvanud. Ei ole välistatud, et – vastavalt laste arvu dünaamikale – võidakse tulevikus tulla tagasi koolivõrgu edasise korrastamise vajaduse juurde.

Raplamaal on olemas haridusvõimalused ka **erivajadustega lastele**. Rapla vallas toimib Raikküla Kool ja selle vajaduses on veendunud kõik maakonna kohalikud omavalitsused.

Toimiva **kutseharidussüsteemi** maakonnas moodustavad kaks kooli – Kehtna Kutsehariduskeskus ja Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool. Mõlemad tegutsevad omas nišis edukalt, kuigi mõlemad pigem kaotavad aasta-aastalt õpilasi.

Huvikoolid tegutsevad kõigis omavalitsustes ning pakuvad huvilistele erinevaid võimalusi. Õppurite arv on olnud **kasvutrendis**. Eriti järsk kasv alates 2011/2012 õppeaastast on olnud spordi valdkonnas – 157 õppurilt praeguse 936 õppurini. Laienenud on vanusskaala – mõnevõrra on lisandunud täiskasvanud õppijaid, aga eriti massiliselt on juurde tulnud eelkooliealisi. Huviharidus ja huvitegevus on ka need valdkonnad, mille võimalustega maakonna elanikud 2014. aastal rahul olid.

Väljakutsed ja võimalused

Üks suuremaid väljakutseid ja arengutakistusi Raplamaal on elanikkonna suhteliselt **madal haridustase** – maakond on ses osas Eestis üks kehvamaid. Kõrg- ja keskharidusega inimeste osakaalult 15-aastaste või vanemate seas (72%) on Raplamaa maakondadest tagantpoolt neljas. See on tõsine arengutakistus, mis mõjutab nii inimeste hakkamasaamist kui ka nt kõrgemat lisandväärtust tootva ettevõtluse laiemat levikut.

Raplamaal ei ole kõrgkooli. Lähimad neist on Tallinnas. See ei ole aga kindlasti ainus põhjus, miks ettevõtjad, avalik sektor ja kutsekoolid teevad **kõrgkoolidega väga vähe koostööd. Koostöö on probleemiks ka maakonnas endas paiknevate õppeasutuste vahel** – üld-, kutse-, huviala- ja karjääriharidus puutuvad vähe omavahel kokku.

Koolides on **puudus erinevatest tugispetsialistidest. Vananeb õpetajate kaader** – alla 30-aastaseid õpetajaid on koolieelsetes lasteasutustes vaid 5%, üldhariduskoolides vaid 6% ja kutseõppeasutustes vaid 3%.

Iga inimese võimete välja arendamine on väga oluline. Selle valguses on **koolist väljalangevus** suureks väljakutseks. Kuigi Raplamaa kohta eraldi andmeid ei leia, siis võib arvata, et suundumused on sarnased muu Eestiga. Kui üldhariduses üldiselt on see saadud kontrolli alla, siis sama ei saa öelda mittestatsionaarse õppevormi kohta, kus väljalangevus on endiselt suur. Kutsehariduses on väljalangevus olnud pigem isegi kasvav trend. Asjaolu, et Raplamaal puudub järjepidev **perenõustamise süsteem**, ei toeta kuidagi probleemi lahendamist.

3.5. Füüsiline ja sotsiaalne sidusus

Olulisemad suundumused

Sotsiaalelu poolelt on võimalik suundumusena välja tuua, et **tööjõus osalemise määr** – olgu nad siis hõivatud või töötud – on kasvanud ning on Eestis praegu üks Euroopa kõrgemaid. Tõenäoliselt ei kesta see kasv siiski pikalt.

Selge suundumus on olnud inimeste **liikuvuse kasv** – seda nii üldiselt (ränne ja turism) kui ka igapäevaselt (pendelränne). Inimeste elu- ja töökohad paiknevad varasemast kaugemal ja see on kindlasti ka jätkuv trend. Samal ajal on täheldatavad alanud suured **muutused transpordi valdkonnas**, kus uued tehnilised lahendused paljus on juba olemas ja koguvad populaarsust. Liikuvus kui teenus, isejuhtivad autod, elektri- ja hübriidautod arenevad, aga muutuste ulatus ja lõpptulemus on veel lahtised.

Euroopa Liidus ja Eestis on olnud tugev suundumus **keskkonnanõuete tõusu** suunas, mis omakorda nt elektri tootmises tähendab suunda **hajutatuma (taastuv)energeetika ja tarkade elektrivõrkude** arendamise suunas.

Raplamaa tugevused ja eripära

Sotsiaalse sidususe ja kogukondade seisundi osas on Raplamaa suhteliselt heas seisus. Ja kuigi maakonnas maksti nt 2017. aastal inimese kohta suhteliselt suuri summasid **toimetulekupiiri** tagamiseks (enam vaid Valga- ja Hiiumaal), on maakond nt **suhtelise vaesuse** osas Eestis teine Harjumaa järel. **Demograafiline tööturusurve indeks** (0,87) näitab, et Raplamaa tööturg küll ei taastooda ennast, aga on siiski kolmas Harju- ja Tartumaa järel. Ka **ülalpeetavate määr** on Eesti keskmine.

Kogukondade tugevust näitavad ka mitmed **pikaajaliste traditsioonidega üritused** (nt laulu- ja tantsupidu, kirikumuusika festival, Märjamaa Folk, Kaparock, Hard Rock Lager, Miss Raplamaa jt), tugevad **spordiklubid** (nt korvpallikool, jalgpallikool jt) ning suur **kodanikuaktiivsus** ja laialdane **vabatahtlike töö** (tuletõrje, Kaitseliit, külaliikumine jt). Raplamaa kogukondades on kasvanud rida tuntud inimesi – eriti nt muusikuid ja teatritegelasi.

Teenused on maakonnas suhteliselt hästi kättesaadavad, kuigi kehtivas Raplamaa maakonnaplaneeringus püstitatud ülesanne soovivat teenustevõrku säilitada ei ole kindlasti kerge, kuna juba praegu tuleb teha mööndusi. Raplamaal on tugev **hoolekandevõrgustik** (nt Camphilli küla,

Katikodu jt) ja toimib **maakonnahaigla**. Raplamaa **riskirühmad on väikesed** ja neid on võimalik hoida kontrolli all.

Raplamaal on suhteliselt **tihe teedevõrk**. Maakonda läbib **raudtee** (Tallinn-Rapla-Türi-Viljandi ja Lelle-Pärnu), mis vähendab olulisel määral aeg-ruumilisi vahemaid suurele osale elanikkonnast. Tulevikus rajatav **Rail Baltic kiirraudtee** viib võimalused uuele tasemel. Kõigis maakonna raudteejaamades on rakendatud **pargi ja reisi süsteem**. Maakonnas ja lähistel on suured **teetrassid** (Via Baltica, Tallinn-Tartu-Luhamaa), mis samuti võimaldavad paremat ligipääsu Tallinna erinevatele võimalustele. Raplamaal on olemas toimiv **lennuväli**, mille kasutuspotentsiaali on võimalik oluliselt tõsta.

Ühistranspordi arenguvõimalusi laiendab see, et Raplamaa on osaks laiemast piirkonnast, kus on sama teenuse korraldaja – Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus.

Andmeside baasvõrk on Raplamaal suuresti olemas, samuti **hea katvusega 4G** võrk. Suuremates asulates on planeeritud ja paljus ka välja ehitatud **vee- ja kanalisatsioonisüsteemid**. Maakonda läbib Tallinn-Vireši **magistraalgaasitrass** loob lisavõimalusi tööstuse arenguks.

Väljakutsed ja võimalused

Kahanev elanike arv Raplamaa keskustes ja eriti maapiirkondades survestab **teenuste pakkumise võimalusi ja nende kättesaadavust** maakonnas. Raplamaa maakonnaplaneeringus esitatud soovituslikku teenuste jaotust on raske täita. Kui maakondliku keskuse (soovituslikult vähemasti 15000 elanikku keskuses ja tagamaal) ja kahe piirkondliku keskuse – Märjamaa ja Kohila – (vähemasti 4500 elanikku) puhul on paljude teenuste (mitte kõigi) tasuvus tagatud, siis nt Järvakandi jääb sellest kriteeriumist kaugemale. Probleemne on tulevikus (osadel juhtudel juba praegu) tasuvuskriteeriume täita ka enamiku kohalike keskuste (Juuru alevik, Kaiu alevik, Kehtna alevik, Kivi-Vigala küla; soovituslik vähemasti 1500 elanikku)) ning lähikeskustegi puhul.

Mitmete avalike **rajatiste seisund** ei ole piisvalt hea, et pakkuda kvaliteetset teenust – nt on mõned spordirajatised kas kehvas seisus või puuduvad hoopis.

Mitmete avalike teenuste kättesaadavuse puhul on oluliseks probleemiks tegevuse **ebapiisav koordineerimine ja vähene koostöö**. Seda on esile toodud nii spordi, kultuuri, hariduse, sotsiaalhoolekande kui mõnede teiste valdkondade puhul. Omavaheline koostöö ja tööjaotus võimaldaks tõsta teenuste kvaliteeti ja parandada nende kättesaadavust. Koostöös Rapla Korvpallikooliga Rapla Gümnaasiumi juurde loodav Korvpalliakadeemia on vaid esimene samm.

Kodanikuühiskond ja vabakonna tegevus on väga olulised, kui täheldada võib ka riigi poolset liiga suurt survet **vabaühendustele ja vabatahtlikele** – riigi kujutus vabakonna arvukusest ja võimekusest ei lange kokku tegelike kohapealsete võimalustega.

Maakonna füüsilist sidusust ülejäänud Eestiga tekitavate **peamiste teetrasside** (Via Baltica ja Tallinn-Rapla-Türi) üldine seisund ei ole küll halb, kuid need on jäänud selgelt ajale jalgu läbilaskevõime ja liiklusohutuse poolest. Riigi põhimaantee Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) liiklusedus oli 2017. aastal maakonna piires keskmiselt 8200-8300 autot ööpäevas. Selle maantee eripäraks on väga suur autorongide osakaal liikluses (1500-1700 ööpäevas), mis oluliselt raskendab liiklust trassil. Riigi tugimaanteel Tallinn-Rapla-Türi on liiklusedus Tallinna ja Rapla vahel üsna samas kategoorias (maakonna piiril 7400 sõidukit ööpäevas) ning perioodiliselt on maantee üle koormatud ja siin on vähe turvalisi möödaskõigivõimalusi.

Raplamaal paiknevate riigiteede pikkusest alla 21% moodustavad põhi- ja tugimaanteed – selle näitaja poolest on maakond Eestis eelviimane. Riigiteede ehitamise ja parandamise prioriteetideks on

aga just põhi- ja tugimaanteed, kõrvalteede kvaliteedi tõstmiseks vahendeid ei jagu, keeruline on hoida isegi senist taset. Seetõttu hinnatakse ka teede üldist olukorda maakonnas halvaks, eriti halb on olukord kruusateedel. 2014. aasta rahuloluküsitluse järgi on just sõiduteede olukord see, mida enim negatiivselt esile tõsteti – 36% vastanuist.

Raplamaa teed vajavad suures mahus **rekonstrueerimist**. Maanteeameti poolt aastateks 2016-2019 välja toodud kattega riigimaanteed rekonstrueerimisobjekte oli Raplemaal 2016. aastal 17,7 km ulatuses, 2018. aastal – 14,3 km ulatuses ja 2019. aastal – 12,2 km ulatuses. 2017. aastal Raplemaal töid ei kavandatud. Riikliku programmi "Eesti teed tolmuvabaks aastaks 2030" raames ei kavandatud aastateks 2018-2021 Raplamaale mitte ühtegi objekti.

Üldises plaanis on Eestile omane **pidev mahajäämus teede parandamisel**, kuna valdkond on pidevalt alarahastatud – seda nii riigiteede kui kohalike teede osas. Kokkuhoiupoliitika tõttu jätab ka teede projekteerimise ja ehitamise kvaliteet soovida – kavandatakse juba algselt madaldatud normidele vastavalt ega arvestata tegeliku koormusega.

Riigiteedele lisandub Raplemaal pisut üle 1300 km kohalikke teid – Märjamaa vallas – ligi 600 km, Rapla vallas ligi 380 km, Kehtna vallas 210 km ja Kohila vallas vaid pisut üle 140 km. Neist 82,9% on katteta teid.

Kergliiklusteid on maakonnas ebaühtlaselt ja raplamaalased ootavad selles valdkonnas kindlasti edasist arengut – 36% küsitletutest näeb siin olulist parandamisruumi.

Kuusiku lähistel paikneb munitsipaalomandis olev Rapla **lennuväli**, mille võimalusi ei ole suudetud piisavalt ära kasutada. Paljus on selle takistuseks lennuvälja ebapiisav ohutus, arvestades võimalikke uusi kasutusviise.

Maakonnasisene **ühistransport** põhineb bussiliiklusel. Raplemaal on praeguse seisuga 34 avaliku teenindamise lepinguga väljastatud liiniluba. Liinikilomeetreid tuleb kokku ligikaudu 1,2 miljonit km.

Praegune maakondlik ühistranspordisüsteem ei vasta kaasaja nõuetele ega inimeste muutunud vajadustele. Rahulolu ühistranspordi kvaliteedi ja kättesaadavusega oma kodulinnas/vallas oli 2014. aastal Raplemaal kõige madalam Eestis (rahulolematuid 49%). Rahulolematuse põhjusteks on, et sõiduplaanid ei vasta inimeste vajadustele (sõidugraafik on liiga harv või sõidukid käivad valel aegadel), ühistransport ei sõida vajalikku kohta või võtab sellega liiklemine liiga palju aega.

Pikemateks sõitudeks kasutab märgatav osa elanikest ka rongi. 2018. aasta lõpus raudteeliiklus kaob Lelle-Pärnu lõigul, mis olukorda ses osas halvendab.

Raplemaal, nagu mujalgi Eestis, esineb jätkuvalt **elektrivoolu** kõikumist ja katkestusi. Hajaenergeetika arengut pärsib ka tarkvõrgu puudumine.

Kuigi olukord maakonnas on paranenud, ei ole **kiire andmeside** endiselt piisavalt kättesaadav kõigile lõppkasutajatele. Kahetsusväärne on, et ei toimu võrgurajatiste ühiskasutust – see pärsib konkurentsi turul. Nn viimase miili probleem on endiselt lahendamata ja puudub selge vastus, millal ja kuidas see lõplikult laheneb.

3.6. Maine ja kohaturundus

Olulisemad suundumused

Maakonna identiteedi ja maine seisukohalt oluline suundumus on olnud regionaalse tasandi nõrgestamine läbi maavalitsuste reformimise. Praegu on suur osa funktsioone antud omavalitsustele ühiseks täitmiseks, aga **maakondade staatuse nõrgenemine** on juba mitmel pool Eestis näha.

Teine oluline suundumus, mis mõjutab kohaturundust on jätkuv **areng kommunikatsioonisektoris** ja erinevate teabekanalite lisandumine – nt nn sotsiaalmeedia võidukäik. See esitab uusi väljakutseid, aga loob ka uusi võimalusi.

Raplamaa tugevused ja eripära

Raplamaa tugevuseks kommunikatsioonivaldkonnas on kindlasti oma **raadio** (TRE) ja tugema **maakonnalehe** (Raplamaa Sõnumid) olemasolu.

Väljakutsed ja võimalused

Kindlasti on probleemiks Rapla maakonna **vähene tuntus**, seda eriti turismi sihtkohana. Maakond ei ole tuntud ei negatiivses ega positiivses võtmes. Pigem ei teata Raplamaast üldse peaaegu mitte midagi.

Maakonna **kuvand ja märgid** on vähetuntud ning vajavad kindlasti laiemat kasutamist või siis ka ümbermõtestamist. Probleemina on tõstatatud ka ühise maakondliku **identiteedi** nõrkust, aga samas peituvad ka mitmekesisuses omad võimalused. **Kohaturundus** maakonnas on väga nõrk.

Selgelt on üheks väljakutseks kujunenud toimiva **turundus- ja kommunikatsioonistrateegia** puudumine. Olemasolev dokument seda rolli rahuldavalt ei täida. **Infoliikumine** maakonnas on ebapiisavalt koordineeritud.

3.7. Haldus

Olulisemad suundumused

Halduse arengus on viimaste aastate olulisemad suundumused olnud seotud kohalike omavalitsuste **haldusterritoriaalse reformiga** ja regionaaltasandi reformiga. Kohalike omavalitsuste ühinemine võib olla veelgi jätkuv protsess, kuna praegused valdade suurused on Eestis kujunenud väga varieeruvaks.

Maavalitsuste kaotamine vähendas oluliselt riigi kohalolu maakondades ning nihutas regionaalse jõukeskme omavalitsuste ühistegevuse suunas.

Raplamaa tugevused ja eripära

Raplamaa omavalitsused on küll kasvanud, aga endiselt võib nende tugevuseks pidada suhteliselt kiiret ja paindlikku **asjaajamist**.

Väljakutsed ja võimalused

Enamik väljakutseid halduse valdkonnas maakonnas tulenevad riigi poliitikatest ja valikutest. Esmalt paistab silma riigi **nõrk regionaalpoliitika** – hoolimata tehtud jõupingutustest, on kiirenenud inimeste, ettevõtlike jm koondumine Tallinnasse ja selle lähiümbrusse, vähem Tartusse. Raske on oodata märgatavaid muutusi, kui kogu **valdkondlik poliitika** toimub ilma regionaalseid aspekte arvestamata. Eesti on regionaalselt killustunud eri ametkondade jaotuste vahel.

Kohapeal oleme tunnetanud tihti regionaalselt ebavõrdset kohtlemist riigi poolt – üsna tihti ei ole Raplamaa Eestis **prioriteetses** positsioonis. Raplamaa jaoks on **toetusmeetmeid** olnud üsna vähe. Eestile on iseloomulik ka poliitilise mõtte **ebastabiilsus** ja langetatud ootamatud otsused – nt tasuta transport maakonnaliinidel. See kõik ei muuda kavakindlat piirkonna arendamist kergemaks.

4. Raplamaa visioon 2035+

Raplamaa on sisemiselt hästi seostatud ja ühiseid väärtusi hoidev omanäoline koostööpiirkond, mis kasutab koostöös pealinnaregiooniga edukalt ära oma arenguvõimalused Läänemere piirkonnas. Teistest eristuv, tuntud ja mainekas Raplamaa on ligitõmbav külastuskeskkonnana ja investeerimispiirkonnana ning eelistatud elamispaigaks praegustele ja tulevastele raplamaalastele.

Raplamaa on kasvava rahvastikuga piirkond pealinna lähistel, kus sünnib palju lapsi ja kuhu soovitakse elama asuda. Raplamaa 35 000 elanikku on õnnelikud ja hindavad kõrgelt oma kodukohta.

Puhas, turvaline ja heade teenustega varustatud elukeskkond võimaldab igal inimesel leida tema eluviisile sobiv kodu. Raplamaa on Eesti üks kõige puhtamaid ja turvalisemaid piirkondi – peredele parim paik laste kasvatamiseks. Raplamaa hoiab ja kasutab oma pärandit ning maakonna kultuuriruum pakatab loovusest. Raplamaa on väga populaarne pealinnalähine puhkusepiirkond, kus puhkajal on huvitav.

Raplamaa mitmekesine ja kaasaegne majandusstruktuur tagab inimestele võimaluse ennast tööturul realiseerida soovitud valdkonnas ja kõrge sissetulekute taseme. Nutikas ja ekspordile orienteeritud ettevõtlus loob kõrget lisaväärtust ja pakub raplamaalastele häid valikuid eneseteostuseks. Elujõuline ettevõtlus pealinnast vaid mõnekümne minuti kaugusel on tasakaalus puhta elukeskkonna vajadustega ega ohusta neid. Selline keskkond on atraktiivne uutele investeeringutele.

Raplamaa koostöövõrgustikuna toimiv kaasaegne ja mitmekesine haridussüsteem võimaldab elukestva õppe käigus omandada inimestel kaasaegseid teadmisi ja oskusi, mis tagavad nende konkurentsivõime tööturul ja võimaluse parimal viisil realiseerida oma isiklik potentsiaal. Raplamaalaste kasvav haridustase laiendab oluliselt arenguvõimalusi igas valdkonnas.

Maakonnasisene ja -väline füüsiline sidusus tagab töökohtade ja elutähtsate teenuste kättesaadavuse ning koostööks vajalikud inimeste vahelised kontaktid. Igapäevased eriliigilised transpordiühendused – nii raudteel kui maanteel – Tallinna ja teiste suurte keskustega on sagedased, kiired, sujuvad ja mugavad ning sama puudutab ka maakonnasiseseid ühendusi. Heas korras olevatel teedel liikuv ühistransport ja paindlikud liikuvuslahendused maal on kasvava populaarsusega ning kõigi Raplamaa paikkondade inimeste jaoks sobivad.

Raplamaa kohalike omavalitsuste kompetentne tegutsemine ja sujuv toimimine saab olulist tuge paindlikust ja aktiivsest koostööst omavalitsuste vahel, aga ka koostööst erasektori ja vabaühendustega – kõik selleks, et võimaldada elanikele parimaid avalikke teenuseid ning efektiivselt ära kasutada olemasolevaid ja tekkivaid rahalisi ning muid võimalusi. Tugevad kohalikud kogukonnad on omavalitsuste olulisim tugi ja paikkondade elujõulisuse tagatis.

Tallinna piirkonnaga tihedais sidemetes, kuid samas siiski selgelt eristuv ja isepäine Rapla linn on tugev ja arenev keskus, mille tasuvate töökohtade mitmekesine valik, meeldiv elukeskkond ja tipptasemel haridusasutused annavad linna ja ümbruskonna elanikele kindlustunde tulevikuks. Maakonnakeskust toetav kogu maakonda kattev eri tasandi keskuste võrgustik tagab elukvaliteedi – töökohad, teenused – igas piirkonnas.

5. Strateegilised valikud

5.1. Maakonna arengustrateegia ruumiline visioon

Raplamaa olulised koostöosuunad ja kõige olulisemad strateegilised tegevuskohad on kantud joonisele 3.

Objektidest on tingmärkidega tähistatud:

1. Märjamaal: gümnaasium, spordikompleks, tööstusala;
2. Varbola linnus;
3. Vana-Vigala TTK;
4. Kohilas: gümnaasium, keskkonnahariduse keskus, tööstusala, spordikompleks;
5. Raplas: gümnaasium, tööstusala, spordikompleks, tervishoiulinnak;
6. Kuusiku (Rapla) lennuväli;
7. Paluküla Hiiemägi;
8. Kehtnas: Kehtna KHK, spordikompleks, raskemasinate kompetentsikeskus;
9. Järvakandis: tööstusala, spordikompleks, klaasiklaster;
10. Mukre raba.

5.2. Rahvastik ja asustus

Strateegiline eesmärk 1: Kasvav elanikkond ja tugev keskuste võrgustik

Eesmärgi põhisuund on maakonna elujõulisuse säilitamine ja arenguvõimaluste parandamine.

Seda soodustaks ühest küljest maakonna elanikkonna mõõdukas kasv, mis looks eeldusi nii majanduskasvuks kui ka erinevate teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamiseks. Mõõduka suurusega ent tugevate keskuste võrgustik maakonnas ühtlustab ja loob arenguvõimalusi eri piirkondades.

Tegevussuund 1.1: Positiivne loomulik ja mehaaniline iive

Eesmärgiks pikemas perspektiivis on olukord, kus maakonnas oleks positiivne nii loomulik iive (sünnib rohkem inimesi kui sureb) kui ka mehhaaniline iive ehk ränne (maakonda saabub rohkem inimesi kui siit lahku). See tagab rahvastiku mõõduka kasvu.

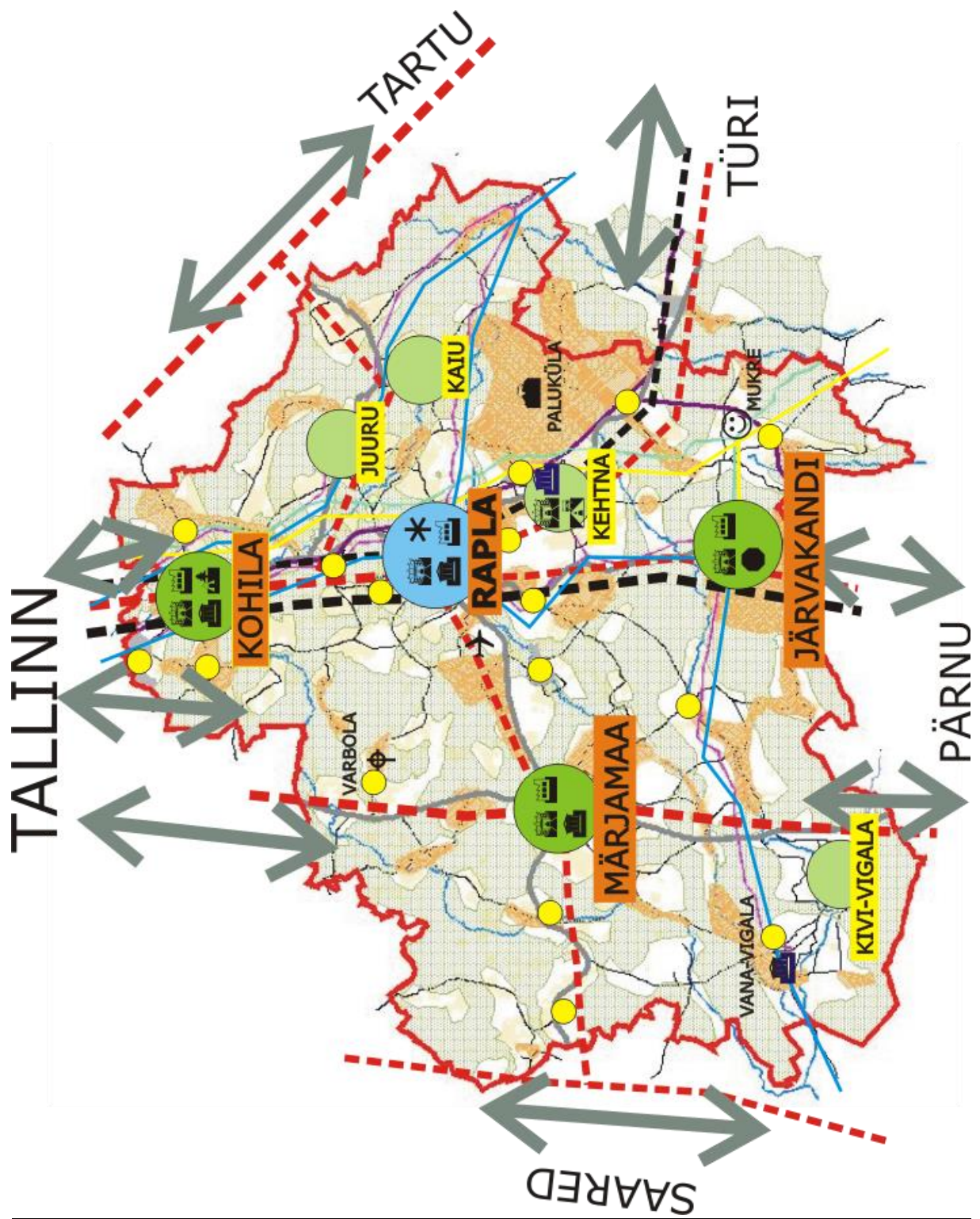
Selleks ei tehta praegu mingeid eraldi tegevusi, vaid teostus toimub teiste eesmärkide saavutamise kaudu. Tulevikus ei ole siiski välistatud ka eraldi tegevused, nt kampaaniad vms.

Tegevussuund 1.2: Keskuste võrgustiku tugevdamine, sh Rapla kui maakonna- ja toimepiirkonna keskuse arendamine

Eesmärgiks on maakonna erinevate keskuste suurem elujõulisus ja tugevam positsioon. Oluline on luua võimalused asulate potentsiaali võimalikult täielikuks väljaarendamiseks vastavalt nende rollile ja funktsioonidele. Eriti oluline on toimepiirkondade ehk inimeste igapäevaste töö- ja teenuspiirkondade kestliku arengu tagamine läbi nende keskuste tugevdamise ja parema seostatuse tagamaaga. Raplamaa keskused – Rapla linn, Märjamaa, Kohila ja Järvakandi alevid ning Kehtna alevik, aga ka väiksemad keskused – on eri tasanditel olulised töö- ja elukohtade ning teenuste pakkujad. Rapla puhul on oluline silmas pidada ka maakonnakeskuse rolli täitmiseks vajalike tingimuste täitmist.

Selle tegevussuuna teostus toimub teiste eesmärkide saavutamise kaudu.

Joonis 3. Raplamaa arengustrateegia ruumiline visioon.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Positiivne rändesaldo (2016 oli negatiivne (-3 inimest), 2000-ndatel ca 150-200 miinuses) (allikas: ESA)
2. Positiivne siserände saldo (2016 oli negatiivne (-51 inimest)) (allikas: ESA)
3. Meeste oodatav eluiga sünnimomendil ehk keskmine eluiga – 79 aastat (praegune EL keskmine on 78,1) (2015/2016. a – 74,5 aastat, 2020/2021. a - 76 aastat, 2025/2026. a - 77 aastat, 2030/2031. a - 78 aastat) (allikas: ESA)
4. Naiste oodatav eluiga sünnimomendil ehk keskmine eluiga – 85 aastat (praegune EL keskmine on 83,6) (2015/2016. a – 81,6 aastat, 2020/2021. a – 83 aastat, 2025/2026. a – 84 aastat, 2030/2031. a – 84,5 aastat) (allikas: ESA)

5.3. Elukeskkond

Strateegiline eesmärk 2: Hästi planeeritud ja planeeringu alusel välja arendatud elukeskkond
Eesmärgi põhisuund on läbimõeldud, funktsionaalne ja hästi toimiva elukeskkonna kujundamine.

Seda on võimalik saavutada läbi sihikindla elukeskkonna kavandamise, kus on loodud eeldused nii elumupiirkondade kui ka tootmispiirkondade väljaarendamiseks ja toimimiseks. Kavandamisele peab järgnema ka kavandatu elluviimise faas.

Tegevussuund 2.1: Planeeritud areng

Eesmärgiks on läbi erinevate elufunktsioonide tasakaalustatud ruumilise planeerimise kujundatud inimestele sobivaim elukeskkond.

Selleks on vajalik koostada kaasaegsed, läbimõeldud ja toimivad üldplaneeringud kõigis valdades, mille kaudu on võimalik arenguid reaalset suunata. Üldplaneeringud peavad olema kooskõlas nii maakonnaplaneeringu kui ka käesoleva arengustrateegiaga. Planeeringud peavad olema ühest küljest piisavalt detailsed, et neid saaks hõlpsasti ellu rakendada ja – teisalt – piisavalt paindlikud, et muutuvatele arenguvajadustele kiiresti ja adekvaatselt reageerida. Läbimõeldud planeering ja selle elluviimine tagab kõigile praegustele ja tulevastele elanikele hea elukeskkonna – see on nii kompaktne asustus suuremate keskuste (linnad, alevid, alevikud) ja nende lähiümbruse puhul, ligipääs erinevatele kommunikatsioonidele (elekter, vesi, andmeside jne) ja ühistranspordile, universaalne elukeskkonna disain jne. Detailplaneeringud koostatakse reeglina üldplaneeringu lahenduste elluviimiseks. Üldplaneeringu muutmine peab olema väga erandlik – selleks ongi oluline üldplaneeringusse kavandatud piisav paindlikkus.

Elukeskkonna kvaliteet on oluline nii linnalist tüüpi asualadel kui ka maapiirkondades – rakendatavad meetmed võivad neis olla osalt küll erinevad. Oluline ümbruse puhastamine kasutuseta hoonetest ja rajatistest andes neile kas uue elu või vabastades nende aluse maa uuteks arenguteks, hoida ja säilitada kõike väärtuslikku, vääridada ja korrastada elukeskkonda laiemalt.

Tegevussuund 2.2: Piisavas valikus ja mahus elamispindasid

Eesmärgiks on, et kõigil inimestel on tekkinud võimalus leida endale just seda tüüpi eluase just selles piirkonnas, nagu ta vajab ja soovib.

Selleks pakub kindlasti osaliselt lahendusi kinnisvaraturg, aga suurlinnadest (Tallinn, Tartu) eemal ei ole kuidagi võimalik ainult selle peale loota. Omavalitsus peab elamispindade arendamisel ja pakkumisel võtma Raplamaal väga aktiivse rolli – kui erainvestorite huvi mõnes turu segmentis (nt korterelamud, kohandatud elamispinnad jm), siis peab omavalitsus vajadusel ise võtma arendaja positsiooni. Selle juures on väga oluline, et kohalikel omavalitsustel tekiks parem võimalus mõistlikel

tingimustel omandada ja arendada kinnisvara. Vajadusel tuleb muuta selleks riigi vastavaid regulatsioone. Kohalikul omavalitsusel tekib seeläbi võimalus aktiivselt arendada elamu- ja ettevõtluspiirkondi ning vaba-aja piirkondi, mis on varustatud kõigi vajalike taristutega (elekter, andmeside, teed, vesi-kanalisatsioon jm). Arendajana saaks omavalitsus võõrandada või üürida soodsalt elamukrunte või –pindasid tema poolt soodustatud sihtrühmadele nagu nt noored pered, õpetajad, arstid jne. Omavalitsuse seisukohast on oluline ka erinevat tüüpi toetatud elamispindade ehitamine, soetamine ja korrastamine. Vajalikud on erinevad elamispinna soetamise, rajamise ja varustamise toetuskeemid – nt KredEx'i-laadsed meetmed, riigi ja KOV toetused jms.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Registreeritud kuritegude arvu vähenemine aasta-aastalt (*allikas vajab täpsustamist*)
2. Kinnisvarahindade kasv suuremates asulates (*allikas vajab täpsustamist*)
3. Kõigil valdadel on toimiv üldplaneering (detailplaneeringutega muudetakse üldplaneeringut alla 10% juhtudest) (*allikas: vallad*)
4. Nõuetele vastava veega varustatud majapidamiste osakaal – 100% (*allikas vajab täpsustamist*)
5. Väljastatud ehituslubade arv ja projekteeritud elamispind kasvab (*allikas: vallad*)
6. Väljastatud kasutuslubade arv ja kasutusele võetud elamispind kasvab (*allikas: vallad*)

Strateegiline eesmärk 3: Kättesaadavad ja kvaliteetsed teenused

Eesmärgi põhisuund on tagada vajalike teenuste kättesaadavus mõistlikul tasemel kõigile elanikele.

Teenuste valdkond käesoleval juhul on üsna lai hõlmates kultuuri, sporti, vabaaja harrastusi, kaubandust, erinevaid elukondlikke teenuseid jm. Olulised on seejuures nii era- kui avalikud teenused, aga kindlasti ka kogukonnateenused. Lahendusi kättesaadavuse tagamiseks on mitmeid – teenuse olemasolu kohapeal, mobiilsed ja e-teenused, aga ka ühistransport vm muu teenuseni jõudmise vahend.

Tegevussuund 3.1: Teenuste pakkumise toetamine ja uued lahendused teenustes

Eesmärgiks on kvaliteetsete teenuste kättesaadavus elanikkonnale. Selleks tuleb leida ja kasutada ära kõik erinevad olemasolevad võimalused.

Põhimõtteline soovitatav teenuste pakkumise tase eri tasandi keskuste osas on kokku lepitud Raplamaa maakonnaplaneeringus. Suund peab olema selle kokkuleppe elluviimisele, kuigi juba praegu on mitmes punktis selles osas raskusi ning traditsioonilised teenuste pakkumise viisid ei ole alati võimalikud. Osaliselt saab kindlasti rakendada erinevaid väikeettevõtete toetuskeeme teenuste säilitamiseks. Eeskätt saab kohalik omavalitsus (aga ka riik) suunata avalikke teenuseid, aga üht-teist saab teha ka erateenuste puhul, kus omavalitsus saab turutõrkepiirkondades teenindajale mõnes asjas vastu tulla (nt soodsatel tingimustel ruumide pakkumine vm). Tuleb ära kasutada erinevaid toetuskeeme, nt LEADER-tüüpi tegevuste ja kogukonnateenuste osas. Oluline on ära kasutada võimalused, mida pakub tehnika areng – mobiilsed teenused (nt pakiautomaadid jpm), erinevad neti- ja nutilahendused jne. Seal, kus on rajamisel uued teenused, on mõistlik erinevate teenuste pakkumine viia sama katuse alla või paigutada lähestikku, moodustades teenuskeskused.

Tegevussuund 3.2: Heal tasemel spordi-, kultuuri- ja vabaaja-taristu

Eesmärgiks on head tingimused spordi, kultuuri ja vabaaja tegevustega tegelemiseks kõigis piirkondades.

Selleks tuleb korrastada juba olemasolevad vastavate valdkondade objektid, vajadusel neid laiendada ja kaasaegse sisseseadega varustada. Mitmetel juhtudel on aga osa objekte ka hoopis puudu ja need

tuleb siis ehitada. Kohaliku tähtsusega objekte hoiavad korras või ehitavad juurde eeskätt kohalikud omavalitsused, aga ka teised partnerid – riik, vabaühendused, eraettevõtjad. Objekti omanik võib seejuures kaasata ka toetusvahendeid väljastpoolt. Maakondliku ja piirkondliku tähtsusega spordi-, kultuuri- ja vabaaja-objektide korrastamine, käigushoidmine (sh n-ö sisu loomine) ja ehitamine nõuab maakondlikku kokkulepet. Selle juures on oluline ka see, et kõik investeeringud maakonnas ei koondunud ainult ühte punkti, vaid tähtis on järgida tasakaalustatumat arengumudelit ning luua võimalusi erinevates piirkondades. Oluline on ka meie arhitektuuri-, kultuuri- ja ajaloo pärandi – mõisad, kirikud, pargid jm – säilitamine ning sellele kasutuse leidmine.

Tegevussuund 3.3: Heatasemeline sotsiaal- ja terviseteenuste võrgustik

Eesmärgiks on mitmekesine kvaliteetsete ja kättesaadavate sotsiaal- ja terviseteenuste võrgustik, millest saavad osa kõik abivajajad.

Raplamaal on üsna laialdane ja mitmekesine valik sotsiaal- ja tervishoiuasutusi. Puudus on ehk pigem omavahelises koostöös, mida on võimalik teha senisest tihedamalt ja tõhusamalt. Koostöö puudutab kõiki võrgustiku osapooli: terviseteenuste osas nt Raplamaa haigla ja esmatasandi terviskeskuste vahel, sotsiaalhoolekandes nt kokkuleppeid partnerite vahel spetsiifiliste teenuste pakkumisel (nt dementsete eest hoolitsemine) jne. Koostöö ja omavaheline tööjaotus on võti suhteliselt väikese kliendibaasi puhul pakkuda kvaliteetsemat ja mitmekesisemat teenust ning vähendada omavahelist teenuste dubleerimist. Maakonna tuleviku jaoks on tähtis nii koostöös Põhja-Eesti Regionaalhaiglagaga toimiv Raplamaa Haigla kui erinevaid terviseteenuseid koondavad esmatasandi tervisekeskused, nii eri- kui üldhoolekande asutused, nii Juuru SOS Lasteküla kui kriisiabi. Kohalike omavalitsuste vaates on oluline turvaliste, majanduslikult vastuvõetava hinnaga ning toetatud teenusega majutusüksuste rajamine ja kohandamine (sh sotsiaalelamispinnad). Erinevaid sihtrühmi haaravate tegevuste toetamiseks on oluline käivitada tervise ja turvalisuse valdkonnas vastavaid programme ja projekte.

Tegevussuund 3.4: Kultuuritegevuse toetamine

Eesmärk on aktiivse kultuurielu jätkumine igas Raplamaa kandis.

Selleks on vajalik motiveerida ja väärtustada kultuurijuhtide (nt koorijuhid, tantsujuhid, rahvapillid jne) tegevust – nii läbi konkurentsivõimelise palga kui tunnustamise. Jõutud on ka äratundmisele koostöö vajaduses – maakonna kultuuri nõukoda on loomisel. Tulevikus on sellel koostöövõrgustikul kindlasti oluline roll. Tähtis on toetada Raplamaale olulisi ja märgilisi kultuurivaldkonna tegevusi – pärimus- ja rahvakultuur, laiema tähtsusega kultuurisündmused jne. Olulist abi uuringuteks ja kultuuriväärtuste propageerimiseks (nt trükised, filmid jm) võiks pakkuda riiklik Kesk-Eesti toetusprogramm kultuuri valdkonnas, mille poolelijäänud tegevusi tuleb jätkata.

Tegevussuund 3.5: Noorsootöö ja huvitegevuse toetamine

Eesmärk on mitmekesised võimalused vaba aja veetmiseks ja isiksuse arenguks – nii noortele kui ka vanematele.

Peamiselt on tegemist kohalike omavalitsuste vastutusallas olevate tegevustega, mida toetatakse ka riigieelarvest. Noortekeskuste võrgustiku arendamine võib eeldada ka väliste toetuste kaasamist, aga see on vajalik, kui soovime huvitegevuse võimalusi ja osalejate ringi laiendada.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Aastani 2030 on maakonna erineva tasandi keskustes tagatud Raplamaa maakonnaplaneeringus määratud soovituslik teenuste pakkumise tase (*allikas: Rahandusministeerium*)

2. Teenuste kvaliteedi ja kättesaadavusega rahulolu kasv maakonnas (*allikas: võimalik kordusuuring 2020 Rahandusministeeriumi tellimusel; esialgne uuring tehti 2014 Saar Poll AS poolt*) (*võimalikud ka edasised rahulolu uuringud maakonnas*)
3. Avalike ja üldhuviteenuste hulk, mille puhul on määratletud ruumilise kättesaadavuse kriteeriumid või aluspõhimõtted – 100% (*allikas: vallad*)
4. Spordiklubide tegevustes osalejate arvu kasv (*allikas: ESA*)

Strateegiline eesmärk 4: Puhas looduskeskkond ja säästlik loodusressursside kasutamine
Eesmärgi põhisuund on puhta looduskeskkonna kui Raplamaa ühe suurima väärtuse säilimine käsikäes loodusvarade mõistliku kasutamisega.

Peamine ei ole eeskätt mitte suurendada range riikliku kaitse alla võetud alade pinda, vaid tagada keskkonna säilimine läbi selle mõistliku kasutamise.

Tegevussuund 4.1: Loodusressursside säästlik kasutamine

Eesmärgiks on loodusressursside kestlik kasutamine rahvusliku rikkuse kasvatamiseks ja elanike tööjõu taastamiseks (puhkus), hoides samal ajal looduskeskkonna tasakaalu ning säilitades väärtusi.

Selleks on oluline vahet teha nende looduskoosluste vahel, kus inimese sekkumist ei tohi olla ja nende vahel, kus väärtused ongi välja kujunenud tänu inimese tegevusele. Nende viimaste hulka kuuluvad kindlasti väärtuslikud maastikud, mis ajalooliselt on kujunenud välja inimtegevuse ja looduse koosmõjus ning mida just sellisena tuleb ka väärtustada – nii piirkondlikult olulisi maastikke kui ka potentsiaalseid Eesti rahvusmaastikke Raplamaal. Kuna inimtegevus on aja jooksul muutunud, siis vajavad ajaloolised maastikud tihti ka eraldi hooldamist. Hooldamist vajavad maastikud ka nende väärimiseks elu- või puhkekeskkonnana, sh nt veekogude (jões, järved, paisjärved jt) puhastamine ja nende kallaste korrastamine. Tähtis on erinevate ressursside (nt vesi, puit, maavarad, viljakas muld) kestlik kasutamine, vältides liigset intensiivsust. Ressursse aitavad säilitada ka reostuse vältimine ning ressursside laiem taaskasutus.

Tegevussuund 4.2: Keskkonnateadlikkuse kasvatamine

Eesmärgiks on noorte ja täiskasvanute seas väljakujunenud hoiakud ja harjumused teha igapäevaselt keskkonnateadlikke valikuid.

Seda on võimalik teha läbi järjepideva töö elanike keskkonnateadlikkuse tõstmisel. Teavitus- ja kasvatustöö peab algama juba lasteasutustest ning jätkuma täiskasvanute gruppidega. Kohila Keskkonnahariduse Keskuse edasiarendamine ja selle tegevuse laiendamine koostöös RMK ja teiste partneritega on üks võtmetegevusi keskkonnateadlikkuse alase töö tõhustamiseks.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Kaevanduslubade maht ei suurene (*allikas: Maa-amet*)
2. Puhastatud heitvete osakaal – 100% (*allikas vajab täpsustamist*)
3. Korraldatud jäätmeveo süsteemi haaratud majapidamiste osakaal – 100% (*allikas vajab täpsustamist*)

5.4. Majandus ja ettevõtlus

Strateegiline eesmärk 5: Mitmekesine ettevõtluskeskkond, kus toimetavad kõrget lisandväärtust tootvad ettevõtted

Eesmärgi põhisuund on luua Raplamaal atraktiivne ettevõtluskeskkond, kus saaksid tegutseda ja arenedavad väga mitmete valdkondade ettevõtted, millel on hea ekspordivõimekus ja kus luuakse kõrget lisandväärtust.

Raplamaale on läbi aegade olnud iseloomulik mitmekesine majandusstruktuur, kus ei domineeri selgelt mitte ükski majandusharu. See on maakonna tugevus, kuna majandus on seetõttu tervikuna vähem haavatav ja areng seevõrra järjepidevam. Majandus mitmekesisus on ka tuleviku võti. Raplamaa majanduselus on ruumi kõigile ettevõtetele, mis pakuvad elanikele tasuvat tööd – eeldusel, et tegevus ei ohusta maakonna peamist väärtust, puhast elukeskkonda. Mitmekesisus tähendab ka seda, et Raplamaa elanikel on laiem valik töökohti, millest endale sobiv leida.

Tegevussuund 5.1: Ettevõtjatele järelkasvu ja tööjõu tagamine

Eesmärgiks on aktiivsete ja ettevõtlike inimeste olemasolu ja juurdevool maakonda ning toimivate ja loodavate ettevõtete edukaks tegutsemiseks vajalike tingimuste loomine.

Tulevaste ettevõtjate suunamisega on vajalik alustada juba koolipingis – majandusõpe koostöös kohalike ettevõtjatega, erinevad noorte ettevõtlikkust tõstvad programmid ja projektid, samuti laste ja noorte elukutsevaliku suunamine läbi karjääriõppe ja -nõustamise. Tulevaste ettevõtjate või ka töövõtjate jaoks on oluline juba aegsasti saadav töökogemus läbi praktikakohtade, suvetöökohtade või õpilasmaleva tegevuste. Kõiki selliseid vorme tuleb toetada ja vastavaid tegevusi laiendada, sh toetades läbi koostöö nt ka ettevõtjaid praktikakohtade loomisel.

Ettevõtetes kipub tihti nappima kvalifitseeritud tööjõudu. Selge on see, et siin ei ole üht ja lihtsat lahendust – jätkusuutlik on ikkagi see, kui töö toimub mitmel suunal korraga. Töövõtjate sidumiseks on võimalik ettevõtete poolt maksta mõne eriala õppuritele stipendiumeid, töökohtadel laiendada õpipoisi õpet, avalikus sektoris on võimalik maksta ka teatavaid lisatoetusi (nt noore spetsialisti toetus vm). Väga oluline on noorte aktiivne kaasamine tööturule (nt läbi Töötukassa), kusjuures tuleb arvestada, et see nõuab hoopis teistsugust lähenemist, kui nt pikaajaliste töötute kaasamine. Spetsiifilist lähenemist nõuab ka hariduslike erivajadustega noorte tööturule toomine. Tööandjad peavad arvestama ka sellega, et üha enam tuleb vajalike töötajate saamiseks kasutada paindlikumat lähenemist – töökohtade ja tööaja kohandamine on tööjõu koosseisu (vanemaealised, erivajadustega inimesed jne) muutudes tulevikus möödapääsmatu.

Tegevussuund 5.2: Maakondlike ja piirkondlike ettevõtlusalade väljaarendamine

Eesmärk on sobivates paikades maakonna erinevates piirkondades võimaluste olemasolu töökohtade säilimiseks ja uute tekkimiseks.

Selleks on oluline esmajärjekorras tegeleda sellega, et täielikult välja arendada ning varustada vajalike tehniliste taristute ja kommunikatsioonidega (elekter, andmeside jne) juba olemasolevad ettevõtlusalad Rapla, Märjamaa, Kohila ja Järvakandi piirkondades. Samas ei tähenda see kindlasti seda, et avada ei tuleks uusi ettevõtlusalasid või et edasi ei tuleks arendada olevaid alasid teistes asulates. Oluline on, et ettevõtlusalade arendamine ja töökohtade loomine toimuks üle terve maakonna, kõigis valdades. Kohalikel omavalitsustel peab läbi maa võõrandamise riigilt mõistlikel

tingimustel tekkima võimalus ka ise aktiivselt suunata ettevõtlusalade rajamist ja väljaehitamist. Ettevõtlusalade edukaks toimimiseks ei piisa ainult nende füüsilisest väljaarendamisest, vajalik on ka võrgustikutöö – koolitused, tootearendus, ühisturundus jm.

Tegevussuund 5.3: Ettevõtjate tugisüsteemide väljakujundamine maakonnas

Eesmärk on, et ettevõtjatele on nende tegevuses vajalik tugi maakonnas kättesaadav.

Selleks on väga oluline erinevate osapoolte vaheline koostöö. Sisse tuleb seada süsteemne ja perioodiline kohalike omavalitsuste ja ettevõtjate vaheline suhtlus – kohtumised ja infovahetus – et välja selgitada ja kokku leppida, millist tuge ettevõtjad enim vajavad ja millised on omavalitsuse võimalused ettevõtjaid toetada. Jätkuvalt on vajalik alustavate ja tegutsevate ettevõtjate nõustamine ja koolitamine. Väga tähtis on olemasolevate ja uute investeeringute teenindamine (investorteenindus) maakonnas. Väikeettevõtjad vajavad ekspordituge ja ühisturundust, et jõuda välisriikidele. Eksporditurgude leidmisel saab toetada mitmel viisil ka suuremaid ettevõtteid – väliskülaliste või Eesti välisesinduste kaudu, läbi organiseeritud ettevõtjate välisviisiidide ja messidel osalemise jne. Selles osas on oluline ka ettevõtjate eneste ühistegevuse edendamine. Jätkata tuleb maakonna investeerimisvõimaluste veebiportaali arendamist ja kasutuse laiendamist ning üldist ettevõtlusteadlikkust tõstvate sündmuste korraldamist.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Maakonnas toodetud SKP kasv, mõõdetuna jooksevhindades (2016 - 288,42 MEUR) (allikas: ESA)
2. Maakonnas toodetud SKP elaniku kohta kasv (2016 – 8453.95 EUR) (allikas: ESA)
3. Maakonnas toodetud SKP elaniku kohta võrdluses Eesti keskmisega kasv (2016 – 52,7%, madalaim oli 2008 – 49,3%) (allikas: ESA)
4. Kaupade ekspordi koguväärtuse kasv kolme aasta keskmisena (2017 – 213,0 MEUR) (allikas: ESA)
5. Teenuste ekspordi koguväärtuse kasv kolme aasta keskmisena (2017 – 31,9 MEUR) (allikas: ESA)
6. Ettevõtlusaktiivsuse (statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete arv 1000 el kohta) kasv Eesti keskmisele tasemele (2017 – 88,3%) (allikas: ESA)
7. Ettevõtete iive kolme aasta keskmisena vähemalt +30 (allikas: ESA)
8. Tööjõu tootlikkus hõivatu kohta lisandväärtuse alusel? (allikas peaks olema ESA – esitada Statistikaametile taotlus, et andmed oleksid kättesaadavad maakonniti)
9. Töökohtade arvu kasv (allikas: ESA)
10. Tööhõive määr tööealiste (15-64-aastased) seas vähemalt võrdne Eesti keskmisega (2017 väärtus – 70,1%; Eesti keskmine oli 73,8%) (allikas: ESA)
11. Noorte (15-24-aastased) tööhõive määr vähemalt võrdne Eesti keskmisega (2017 väärtus – 34,9%; Eesti keskmine oli 39,7%) (allikas: ESA)
12. Töötuse määr kolme aasta libiseva keskmisena väiksem Eesti keskmisest (2015-2017 libisev keskmine oli 7,1%; Eestis – 6,2%) (allikas: ESA)
13. Keskmine brutokuupalk maakonnas vähemalt võrdne Eesti keskmisega (2017 – 1113.34 EUR; Eesti keskmine – 1154.97 EUR) (allikas: ESA)

Strateegiline eesmärk 6: Enam nutikat ettevõtlust

Eesmärgi põhisuund on muuta maakonnas olevad töökohad senisest nutikamaks ja väärtuslikumaks ning tuua Raplamaale sisse uusi teadmisi ja uusi tegijaid nutikates majandusharudes.

Raplamaa töökohad tuleb tulevikus muuta enam tasuvaks ja suuremat lisandväärtust loovaks. Selleks on vajalik luua enam töökohti n-ö nutikates majandusharudes, aga ka viia läbi innovatsioon

praegustes ettevõtetes. Vajalik on aktiivselt otsida ja tuua maakonda uusi nutikaid töökohti läbi soodsate ettevõtlustingimuste loomise ja puhta elukeskkonna reklaami. Vähemalt sama oluline on aga ka olemasolevate ettevõtete toetamine läbi koolituste, nõustamise, teabevahetuse ja vahendustegevuse – vajalik on, et ettevõtted kõigis valdkondades oleksid võimalised tegema sammu edasi innovatiivsema tootmise ja suurema lisandväärtuse loomise suunas.

Tegevussuund 6.1: Ettevõtjate ja haridusasutuste koostöövõrgustikud

Eesmärk on enamate nutikate ettevõtlusideede väljaarendamine ja elluviimine läbi ettevõtjate ja haridusasutuste koostöö ning teadus- ja arendustöö saavutuste laiem rakendamine tootmises.

Maakonnas endas praegu puuduvad kõrgkoolid ja teadusasutused, mistõttu on oluline kaasata arendustöösse kõrgkooli ja teadusasutusi väljastpoolt, kasutades selleks erinevaid koostöövorme. Üks võimalik lahendus on luua kontaktid erinevate kõrgkoolidega ja suunata neid tehtavat teadus- ja uurimistööd maakonna arengut ja ettevõtlust puudutavate teemade suunas. Selline tegevus peab olema järjepidev. Teiseks lahenduseks on vahendada ettevõtete ja kõrgkoolide otsekontakte. Oluline on edasi arendada ja ettevõtete arenguks ära kasutada maakonnas tegutsevate haridusasutuste (nt kutsekoolid) potentsiaali, nt rajades meie kutsehariduskeskuste baasil maakonda kõrgkoolide praktikabaasid maakonnas või välja arendades üleriigilise või rahvusvahelise haardega kompetentsikeskused koolide tugevusosaladel. Vana-Vigala TTK tugevus ja pädevus on hariduslike erivajadustega noorte ettevalmistamises ja tööturule abistamises. Kehtna KHK tuleb välja ehitada ja sisustada Eesti või isegi Baltimaade rasketehnika kompetentsikeskuseks. Soodustada tuleb ettevõtjate klastrilaadset koostööd seal, kus selleks on vajadust ja võimalust.

Tegevussuund 6.2: Nutikate ettevõtlusideede edendamine

Eesmärk on laiemad võimalused ettevõtlike inimeste enesearendamiseks, kes on innustatud välja töötama ja ellu viima uusi nutikaid äriideid.

Selleks on vaja läbi noorte ettevõtluskoolituse ja konkursside välja selgitada parimad äriideed ning seejärel aidata kokku viia ideede autorid ja võimalikud rahastajad, et ideed tegelikkuses ka ellu viia. Sellist „Ajujaht“-tüüpi tegevust võib läbi viia maakonnakeskselt, aga tuleb kaasa aidata ka sellele, et kandvad ideed jõuaksid suuremale areenile (nt „Ajujaht“ üleriigiline voor vms), kus rahastamisvõimalused on suuremad. Väga vajalik on toetada mitte ainult ideede väljatöötamist, vaid ka oma ideede „mahamüümist“ rahastajatele ja klientidele – seda nt läbi vastavate koolituste. Eraldi saab välja tuua kohalikule identiteedile põhinevate uut tüüpi koostöövormide väljaarendamist, nagu nt Järvakandi klaasiklaster.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Ettevõtjate koostööprojektide arvu kasv kõrg- ja kutsekoolidega (*allikas: Eesti Teaduse Agentuur*)
2. Suurenevad kulutused teadus- ja arendustööle ettevõtluses ja avalikus sektoris (*allikas peaks olema ESA – esitada Statistikaametile taotlus, et andmed oleksid kättesaadavad maakonniti*)
3. Osalejate arvu kasv erinevates teadus- ja arenduskoostöö võrgustikes (ADAPTER, INNOVATSIOONIOSAK jt) (*allikas: vastavad platvormid*)

Strateegiline eesmärk 7: Heal tasemel ja mitmekesine toidusektor

Eesmärgi põhisuund on tagada maakonna jaoks olulise toidusektori terviklik areng.

Toidusektor on väga lai ja mitmekesine, haarates erinevaid tegevusvaldkondi – toidu kasvatamine (põllumajandus), toidu tootmine (toiduainetööstus), toidu valmistamine ja serveerimine. Kvaliteetse lõpptoote, toidu eelduseks on kvaliteedi tagamine kõigis eelnimetatud tegevusetappides. Puhta tooraine tagab mahetootmislike võtete rakendamine põllumajanduses.

Tegevussuund 7.1: Kohalik toit

Eesmärgiks on kvaliteetse ja puhta kohaliku toidu ja Raplamaale eripäraste maitsete pakkumine maakonna elanikele ja külalistele.

Selleks, et toit oleks võimalikult värske on vajalik kujundada võimalikult lühikesed tarneahelad toidu tootmises ja lõpptarbijani viimises – nt otse tootjalt tarbijale (O.T.T.), taluturg, tootmine-töötlemine-müük samas ettevõttes jms. Sellised praktikad peaksid levima terves maakonnas. Värske toit on maitsev ja tervislik, mistõttu on oluline läbi koolituste, seminaride jm ühiste tegevuste omavahel kokku viia toidu tootjad toidu pakkujad. Väga tähtis on avalikus sektoris (koolid, lasteaiad, hooldekodud jne) tõsta toitlustamise kvaliteeti läbi koolituste, nõustamise ja seire, samuti suurendada kohaliku toidu osakaalu seal pakutavas. Tuleb analüüsida võimalusi Raplamaa toiduprogrammi käivitamiseks, mille raames võiks tuua välja maakonna omad ja erilised maitset (nt kartulivorst, erinevad metsaannid, lambajuust, kitsejuust, mahetatar jne), neid kohalike ja külaliste seas populariseerida, viies läbi nt kohaliku toidu festivali või erinevaid toidukonkursse. Kaaluda võiks Raplamaa märgise välja töötamist ja kasutuselevõttu. Toidutalentide koolitusprogramm on üks toidu valmistamise ja pakkumise kvaliteedi tõstmise moodus.

5.5. Haridus

Strateegiline eesmärk 8: Maakonna haridusasutuste koostöö tagab suuremad valikuvõimalused õppijatele ja parima ressursikasutuse koolidele

Eesmärgi põhisuund on luua võimalused kõigile õpilastele arendada vastavalt nende võimetele täielikult välja oma potentsiaal.

Rapla maakonna elanike haridustase (vähemalt teise tasandi haridus) on viimase paarikümne aastaga märgatavalt tõusnud, kuid endiselt on veel palju ära teha, et piirkond positiivselt silma paistaks. See on oluline, kuna kõrgem haridustase tagab inimeste paremad võimalused tööturul ja on ka eeltingimuseks, et maakonda saaks tulla enam nutikat, kõrgema lisandväärtusega ettevõtlust. Üldise haridustaseme tõstmiseks tuleks kaaluda Eestis kohustusliku kesk- või kutsekeskhariduse (st teise taseme haridus) sisse seadmist. Maakonnas tuleb koostöös ära kasutada olemasolevate haridusasutuste – olenemata nende omandist – potentsiaal.

Tegevussuund 8.1: Maakonna haridusasutuste koostöövõrgustik

Eesmärk on maakonna haridusasutuste üks terviksüsteem, milles kõik koolid toimivad tihedas koostöövõrgustikus, eesmärgiga tagada kõigile õpilastele võimetekohane areng ja sujuv üleminek ühest haridusasutusest teise ja eelmiselt tasandilt järgmisele.

Selline võrgustik peab olema üles ehitatud selliselt, et iga õpilase (ka täiskasvanu) vajadustest lähtumine on koostöövõrgustiku keskne ülesanne. Võrgustikku kuuluvad kõik maakonnas paiknevad haridusasutused, olenemata nende omandivormist või haridustasandist – Rapla Gümnaasium, Kohila ja Märjamaa gümnaasiumid, Rapla Täiskasvanute Gümnaasium, Kehtna KHK ja Vana-Vigala TTK, alg- ja põhikoolid, Raikküla Kool ning erinevad erakoolid ja Kohila Keskkonnahariduse Keskus. Koostöö ja tegevuste koordineerimine koolide vahel võimaldab leida ühiseid lahendusi ja paremini kasutada

ressursse. Tervist edendavate koolide ja lasteaedade võrgustike arendamine on osa koostööst. Haridusvõrgu ajakohastamine toimub vastavalt vajadusele.

Oluline on ka erivajadustega lastele võrdsete võimaluste loomine arenguks – läbi erivajadustega laste kooli (Raikküla Kool) tegevuse toetamise, läbi Raplasse loodava erivajadustega eelkoolialiste laste kompetentsi- ja teenuste keskuse ning läbi toetavate teenuste arendamise. Tugiteenuste osutamise süsteem vajab korrastamist – nt võiks esmatasandi tugiteenuste (eripedagoog, logopeed, psühholoog, sotsiaalpedagoog) keskused luua igas kohalikus omavalitsuses kõigi koolide vajadusi arvestades. Oluline on ka teise tasandi tugiteenuste pakkumise säilimine maakonnas. Kuna kohaliku omavalitsuse ülesanne on kõigile õpilastele tagada transport kooli või õpilaskodu koht, siis tuleb koolidevahelises koostöös säilitada ja edendada õpilaskodu teenust vajaduspõhises kvaliteedis ja mahus.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Rahulolu koolide teenusega kasvab (*allikas: INNOVE iga-aastane uuring*)
2. Kõigis koolides ühised õppekavad (*allikas: koolid*)
3. Koolilõpetajate edasiõppimine (*allikas vajab täpsustamist*)
4. Erivajadustega laste kool olemas ja toimiv (*allikas: vallad*)
5. Kõigile õpilastele on tagatud transport kooli või õpilaskodu koht (*allikas: vallad*)

Strateegiline eesmärk 9: Kõigis koolides head õppimisvõimalused

Eesmärgi põhisuund on arengut toetava õpikeskkonna loomine kõigis haridusasutustes.

Selleks, et tagada kõigis haridusasutustes kaasaegne ja kvaliteetne õpe, on üheks väga oluliseks komponendiks õpikeskkond. Kui tervislik, kaasaegne ja arengut toetav füüsiline keskkond loob kvaliteetseks õppetööks teatavad eeldused, siis motiveeritud õpetajaskond ja vajalikud tugisüsteemid on need, kes selle koskkonna parimal viisil saavad rakendada õppeprotsessis.

Tegevussuund 9.1.: Kaasaegne füüsiline õpikeskkond

Eesmärk on iga õpilase arengut ja haritud inimeseks kujunemist toetav füüsiline õpikeskkond maakonna haridusasutustes.

Kuigi haridusasutusi on jõukohaselt pidevalt renoveeritud ning sisustust ja õppevahendeid kaasajastatud, on vajalik sellega kindlasti jätkata. Selleks, et koolides oleks võimalik kõrgel tasemel läbi viia õppeprotsesse, tuleb tulevikuski renoveerida ja edasi arendada nii omavalitsuste kui ka riigi (nt kutsekoolid) koolihooneid. Koolivõrgu korrastamine tulevikus toimub vastavalt vajadusele, mis selgitatakse välja hoolika kavandamisega. Loomulikult tähendab kaasaegse ja vajadustele vastava õpikeskkonna loomine mitte ainult koolihooneid, vaid ka pidevaid investeeringuid sisustusse ja inventari, mis on vajalik erinevate õppeainete käsitlemiseks. Eraldi tuleb rõhutada õpitingimuste parandamise vajadust hariduslike erivajadustega lastele ja noortele, kuna sel on oma spetsiifika.

Tegevussuund 9.2.: Õpetajate ja tugispetsialistide motiveeritus

Eesmärk on motiveeritud ja aasta-aastalt uuenev õpetajate ja tugispetsialistide kaader, kes pidevalt arendaks enese võimeid ning suudaks innustada õpilasi.

Selleks on vajalik aktiivne kaadripoliitika koolides ja omavalitsustes – tuleb kaaluda võimalusi valdades luua stipendiumide maksmise süsteem, mis võimaldaks õpetajaid ja vajalikke

tugispetsialiste – peale ettevalmistust kõrgkoolis – tulevase tööandjaga Raplamaal siduda. Kohalikud omavalitsused saavad võimaluste piires teinekord üsna palju teha selleks, et tulla vastu õpetajate vajadustele ning teha nende tööle asumine ja tööl püsimine kergemaks – eluaseme pakkumine või selle leidmisele kaasa aitamine, mingite kulude osaline kandmine, transpordi tagamine vm. Õpetajate toetamine enesearendamise võimalustest (nt täienduskoolitus, kolleegilt õppimise võimalus jne) osasaamisel – sh täienduskoolitused uudsete õpimeetodite ja töövahendite kasutamise omandamiseks – on oluline igas eas pedagoogidele ning innustab paremini ja innovatiivsemalt töötama. Kaaluda võiks asendusõpetajate süsteemi väljakujundamist maakonnas. Õpetajad vajavad kindlasti oma töö eest ka tunnustamist – selleks peaks, lisaks omavalitsuste poolse tunnustamise looma ka ülemaakonnalise tunnustamise süsteemi ja vastava fondi.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Teise ja kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal töäjõus 90% (2017 – 83,4%; Eesti keskmine praegu 89,2%) (allikas: ESA)
2. Kõik haridusasutused renoveeritud (allikas: vallad ja HTM)
3. Noorte õpetajate (alla 30-aastaste) osakaal haridusasutustes vähemalt Eesti keskmisel tasemel (2017/2018 ö/a – 6%; Eesti – 9%) (allikas: HaridusSilm)

Strateegiline eesmärk 10: Igale lapsele on tagatud talle sobiv lasteaia või -hoiu koht (sh erivajadustega lapsed)

Eesmärgi põhisuund on tagada igale lapsele just tema vajadustele vastav lasteaia või -hoiu koht.

See eesmärk haarab kõiki lapsi ja nende erinevaid vajadusi, sh ka erivajadustega lapsi. Eeskätt võiks teenus paikneda võimalikult kodus lähedal, kuid teatud erivajaduste puhul on oluline tagada spetsialistide abi, mistõttu seal tuleb leida teistsugused lahendused.

Tegevussuund 10.1: Tagatud kvaliteetne lasteaiateenus kõigile

Eesmärk on kõigile lastele igas Raplamaa piirkonnas kindlustatud kvaliteetne lasteaiateenus.

Suures osas on see teenus kohaliku omavalitsuse ülesanne, kuid on siiski ka tegevusi, millel on laiem mõju ja mis vajavad toetust ka väljastpoolt. Üldiselt on Raplamaal lasteaiakohti piisavalt ja järkjärgult on vallad üritanud parandada ka sealseid tingimusi. Seetõttu ongi peamine suund eeskätt olemasolevate lasteaiaühmade tingimuste parandamine, sh investeeringud olemasolevate hoonete renoveerimiseks. Siiski tuleb vajadusel avada ka uusi lasteaiakohti ning teha investeeringud uute hoonete ehitamiseks ja – laiendamise puhul – olevate rekonstrueerimiseks. Hoonetega koos toimub kaasaegsete ja turvaliste mänguväljakute rajamine ja korrastamine ning lasteaedade õpikeskkonna parandamine. Maakondlik mõõde on olemas kindlasti alushariduse kättesaadavuse tagamisel erivajadustega lastele. Lisaks oma koolieelsetele lasteasutustele, saab omavalitsus toetada ka lastehoiuteenus (ka eraettevõtluse vormis) osutamist, sh vastavaid investeeringuid. See kõik parandab perede võimalusi leida just neile sobivaim teenus.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Rahulolu lasteaedade teenusega kasvab (allikas: INNOVE iga-aastane uuring)
2. Lasteaiakohtade arv vastavuses laste arvuga (allikas: vallad)
3. Erivajadustega laste lasteaia kohad olemas igas vallas (allikas: vallad)

Strateegiline eesmärk 11: Mitmekesine ja kättesaadav huviharidus

Eesmärgi põhisuund on kujundada Raplamaal huviharidussüsteem, kus kõigil soovijatel on võimalik saada kvaliteetne haridus ja piisav ettevalmistus edasiõppimiseks valitud erialal.

Huviharidus on õppevorm, mille aluseks on riiklikult kinnitatud õppekava. See erineb seetõttu põhimõtteliselt huvitegevusest, mille puhul inimesed vabamates vormides tegelevad koos või individuaalselt mõne neid huvitava tegevusega. Huviharidus on maakonnas viimastel aastatel jõudsalt arenenud – kasvanud on õppijate arv, vanuseline skaala, õppesuundade arv, elanikkonna rahulolu jne. Mida laiemad on huvikoolide pakutavad võimalused ja mida kvaliteetsem õpe, seda suuremad on Raplamaalaste võimalused edasi õppida ja tõusta tippu omas valdkonnas.

Tegevussuund 11.1: Huvihariduse võrgustiku ülesehitus ja sisu

Eesmärk on arenev huvikoolide võrgustik, milles pakutav mitmekesine ja kvaliteetne õpe tagab lõpetajate harituse ja konkurentsivõime oma erialal.

Selleks tuleb valdade vahelises koostöös keskenduda huvihariduse võimaluste laiendamisele ja kättesaadavuse parandamisele kõigis Raplamaa piirkondades. Ühest küljest on oluline tagada, et õppetööd oleks võimalik kvaliteetselt läbi viia selleks kohandatud ruumides kasutades kaasaegseid ja kvaliteetseid õppevahendeid. Koostöös tuleb paremini ära kasutada kohalike tegijate-meistrite potentsiaali, aga tuua sisse ka tipposkusi väljastpoolt maakonda. Tähtis on huvikoolide hea koostöö üldhariduskoolidega. Väga oluline on leida lahendusi, et ühegi lapse arenguvõimalusi ei lõikaks ära kas sotsiaalsed (nt rahaliste vahendite puudus) või ruumilised (nt sobimatu ühistransport) probleemid. Kaugemas tulevikus võib kaaluda, kas on põhjendatud ühise huvihariduse institutsiooni väljaarendamine maakonnas, mis tegeleks nii täiskasvanute kui lastega, hoolitseks kaasaegsete õpitingimuste eest, tegutseks maakonna erinevates piirkondades ja kasutaks ühiselt ära tugevate õpetajate potentsiaali. Võib ka kaaluda, kas on põhjust valida maakonna huvihariduses mõni eelisarendatav suund (jätmata kõrvale teisi), milles seada eesmärgiks saavutada kõrgetase.

Tegevussuund 11.2: Spordiakadeemia

Eesmärk on kõrgetasemel spordiharidust pakkuv süsteem maakonnas.

Selleks on vajalik erinevate osapoolte koostöös, lähtuvalt olukorra ja tulevikusuundade analüüsist välja töötada Raplamaa spordiakadeemia kontseptsioon ja seejärel see maakonnas käivitada. Maakonna spordiakadeemia loomine saab toimuda pikemas perspektiivis ja peale põhjalikku kaalumist. Spordiakadeemia eesmärgiks on pakkuda kõrgetasemel ja mitmekesist spordiharidust maakonnas. Akadeemia ühendab ühtsesse süsteemi kõik maakonna spordialase kompetentsi keskused (Rapla, Kohila, Järvakandi, Märjamaa, Kehtna jt) ja annab võimaluse tõsta õpetamise kvaliteeti läbi ühise arengu kavandamise ja rahastamise, tuues maakonda tiptasemel õpetajaid ka väljastpoolt ning hoolitsedes selle eest, et õppijad saaksid õppida just neid huvitavaid spordialal: Seda viimast saab tagada läbi transpordivõimaluste parandamise või koostöös koolidega ka nt läbi õpilaskodu teenuse. Kindlasti on õppe- ja treeningtöö paremaks ühitamiseks vajalik koostöö üldharidus- ja kutsekoolidega. Esimesed sellise koostöö mudelid (korvpalliakadeemia) on alates 2018. aasta sügisest testimisel Rapla Gümnaasiumi juures.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Õppurite koguarv maakonna huvikoolides kasvab iga-aastaselt (2017/2018 – 1783 õppurit)
(allikas: HaridusSilm)

Strateegiline eesmärk 12: Toimiv laiapõhjaline nõustamisteenuste süsteem maakonnas
Eesmärgi põhisuund on tagada maakonnas toimiv aktiivne nõustamisteenuste süsteem, mille abi on kõigile vajajaile kättesaadav.

Nõustamine on oluline mitmetes erinevates valdkondades – õppenõustamine, karjäärinõustamine, perenõustamine jne – ja erinevatel tasanditel. Nõustamissüsteem peab tagama, et abi jõuaks iga konkreetse abivajajani. Seda saab teha vaid eri osapoolte (koolid, omavalitsused, Töötukassa, Rajaleidja jt) tihedas koostöös. Eesmärgiks on, et igal juhtumil leitakse lahendus abivajaja jaoks, mis võimaldab tal elus edasi liikuda.

Tegevussuund 12.1: Täiskasvanute nõustamis- ja koolitussüsteem

Eesmärk on nõustamis- ja koolitussüsteem maakonnas, mis võimaldaks täiskasvanud õppijail oma võimete kohane potentsiaal välja arendada ja avardada tema võimalusi leida tasuvat ja rahuldust pakkuvat tööd.

Selleks on tarvis luua laiapõhjaline nõustamissüsteem, mis võimaldaks ennetada täiskasvanud õppijate koolist väljalangemist ja toetaks õigeaegselt vajalike õpi- ja karjääriotsuste tegemist. Töö täiskasvanud õppijatega on oluline, kuna nende väljalangevus nii üldhariduskoolide mittestatsionaarsest õppes kui kutseharidusest on jätkuvalt väga kõrge. Selle põhjuseks võib olla puudulik motivatsioon (kohustuslik on vaid põhiharidus), pingeline tööelu, aga võib-olla ka ebapiisav nõustamisteenus. Väga oluline on järjepidev nõustamisalane koostöö erinevate osapoolte vahel – omavalitsused, Rajaleidja keskus, Töötukassa jt. Oluline on toetada täiskasvanuharidust selle kõigis vormides, sh nt toimetulekualased koolitused.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Väljalangevust üldhariduskoolide mittestatsionaarses õppes vähendada iga-aastaselt (*maakondliku statistika allikas vajab täpsustamist; vajalik on, et ESA või HTM seda mõõdaks*)
2. Väljalangevust kutseõppeasutustes vähendada iga-aastaselt (*maakondliku statistika allikas vajab täpsustamist; vajalik on, et ESA või HTM seda mõõdaks*)
3. Madala haridustasemega mitteõppivate 18-24 aastaste osakaal Eesti keskmisel tasemel (*Eesti sihttase 2020 – alla 9%, algtase 2013 – 10,5%*) (*maakondliku statistika allikas vajab täpsustamist; vajalik on, et HTM seda mõõdaks*)
4. Osakaal õppuritest, kes on põhikooli 3. kooliastmes saanud tugimeetmest karjääriinfot ja/või individuaalnõustamist ning peale põhihariduse lõpetamist järgneva kalendriaasta 10. novembri seisuga osalevad järgmise taseme õppes Eesti keskmisel tasemel (*Eesti sihttase 2020 – 96%, algtase 2013 – 93%*) (*maakondliku statistika allikas vajab täpsustamist; vajalik on, et HTM seda mõõdaks*)
5. Lapsevanemate rahulolu nõustamisteenustega kasvav (*allikas: iga-aastane küsitlus*)
6. Hariduslike erivajadustega tegelemiseks koolitust saanud spetsialistide arv kasvav (*allikas: koolid, Töötukassa, Rajaleidja*)

5.6. Füüsiline ja sotsiaalne sidusus

Strateegiline eesmärk 13: Maakonna hea ligipääsetavus ja aeg-ruumiliste vahemaade vähenemine läbi heatasemelise transporditaristu ja kiirete välisühenduste
Eesmärgi põhisuund on ühendada Raplamaa ja selle olulisemad asustatud punktid hästi maakonnast väljaspool paiknevate sihtkohtadega Eestis ja välisriikides.

See tagab aeg-ruumiliste vahemaade vähendamise ja paremad liikumisvõimalused maakonna elanikele. See omakorda võimaldab kasvatada siseriiklike ja väliskontaktide arvu, mis omakorda loob lisa-arengueeldusi erinevates valdkondades. Ka loob see eeldusi turismivaldkonna arenguks. Paremad ühendused on väga olulised majanduse arenguks – nii kaupade sisse- kui väljaveoks, aga ka ärikontaktide kasvuks.

Tegevussuund 13.1: Kaasaegse ja piisava läbilaskevõimega transporditaristu väljaarendamine

Eesmärk on heade võimaluste olemasolu inimeste ja kaupade kiireks, ohutuks ja sagedaseks liikumiseks maakonna ja teiste erinevate oluliste sihtkohtade vahel, kasutades eriliigilisi transpordivahendeid.

Raplamaa kui sisemaal paikneva maakonna jaoks toimivad olulisimad välisühendused raudteel ja maanteel. Maakond paikneb mitmel olulisel põhja-lõuna suunalisel liikumissuunal ning tulevikus tähtsustub see suund veelgi. Oluline on tagada aga ka head liikumisvõimalused lääne-ida suunal. Raplamaa eripäraks on see, et siinsetest elanikest töötab väga suur osa väljaspool oma maakonda, täpsemalt Tallinnas ja selle lähiümbruses. Seetõttu on inimeste igapäevaseid liikumisi arvesse võttes eluliselt tähtis see, milline on maakonna ühendus Tallinnaga.

Raplamaad läbib Tallinn-Rapla-Türi-Viljandi raudtee, mida kasutab igapäevaselt väga suur hulk reisijaid. Raplamaalaste jaoks on eluliselt vajalik, et reisirongiliiklus Tallinn-Rapla-Türi-Viljandi raudteetrassil jätkuks ning et seda tulevikus veelgi tihendatakse. Selleks on vajalik raudteetrassi renoveerimise lõpuleviimine – möödaskõiguvõimaluste väljaehitamine Tallinn-Rapla lõigul (see on ilmselge pudelikael) ja Rapla-Türi lõigu rekonstrueerimine. Rongireisijate arv on aasta-aastalt kasvanud ja kasvanud on ka rongide igapäevaste väljumiste arv – praeguseks hakkavad Kohila ja Rapla väljumiste arvu poolest lähenema mitmetele harjumaa sihtkohtadele. Sellest lähtuvalt tuleb kaaluda Tallinn-Rapla raudteelõigu elektrifitseerimist – vajalik on selle projekteerimine ja väljaehitamine.

Raudteeliikluse osas muudab olukorda Raplamaa ja Eesti jaoks tervikune Rail Baltic kiirraudtee projekteerimine ja väljaehitamine – eriti kui sellele lisandub hiljem läbipääs Tallinn-Helsingi tunneli kaudu. Praeguste plaanide järgi peaks liiklus uuel raudteel algama 2026. aastal. Rail Baltic ehitusprojekti koostamisel tuleb arvestada loodus- ja elukeskkonna ning kohalike kogukondade huvidega. Projekteeerimise käigus tuleb lahendada mh Rapla kiirrongipeatus, regionaalsed peatused Kohilas ja Järvakandis ning tööstust toetavad haruteed Järvakandis ning hiljem need ka välja ehitada. Projekteeerimise puhul on oluline jälgida raudtee sidumise vajadust ülejäänud transporditaristuga. Raplamaalaste jaoks on eluliselt tähtis, et Rail Baltic raudteel käivituks lisaks kaubavedudele ja kiirrongile ka kiire regionaalne rongiliiklus. Raudtee ehitamisel tuleb rakendada vajalikke kompenseerivaid meetmeid.

Välisühenduste seisukohalt kaks olulisemat maanteetrassi on riigi põhimaantee Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) ja riigi tugimaantee Tallinn-Rapla-Türi(-Viljandi). Via Baltica oma tiheda liikluse ja autorongide suure osakaaluga on vajalik kiiresti välja arendada piisavate möödaskõiguvõimalustega esimese klassi maanteeks (2+2). Märjamaa piirkonna jaoks on eluliselt tähtis Via Baltica äärsed peatuskoha väljaehitamine Orgital. Tallinn-Rapla-Türi(-Viljandi) maantee liiklusintensiivsus on võrdne enimkasutatavate põhimaanteedega ning maantee on sageli ülekoormatud. Hädavajalik on maantee projekteerimine ja väljaehitamine esimese klassi maantee nõuetele vastavaks vähemasti Tallinn-Rapla lõigus (2+2) ning tõsta tee hooldusklass võrdseks riigi põhimaanteedega (ka ehitamist ja renoveerimist silmas pidades).

Tegevussuund 13.2: Väikelennundus kaasaegsel tasemel

Eesmärk on Rapla (Kuusiku) lennuvälja baasil välja arendatud väike- ja hobilennunduse, lennu- ja langevarjuspordi ning lennundusega seotud väikeettevõtluse keskus.

Selleks on tarvis Rapla(Kuusiku) lennuväli ehitada välja sellisel tasemel, et sinna saaksid maanduda kõik seda soovivad väikelennukid – st korralik lennurada, lennujuhtimissüsteemid, parklad, angaarid, tehniline teenindus, motell, ühistranspordiühendus jms. Vajalik on tagada lennuvälja aktiivne ja ohutu kasutus väikelennukite, langevarjurite jt huviliste poolt. Lennuvälja kontseptsioon tuleb lähiajal selgemalt lahti kirjutada ning hakata otsima koostööpartnereid (nt Tallinna lennuväli) ja rahastamisvõimalusi projekti elluviimiseks. Pikemas perspektiivis ja tehnika arenedes võib kaaluda võimalusi liinilendude osas.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Maakonnakeskuse välisühenduste (teiste maakonnakeskustega, sh Tallinn) sageduse kasv (*allikas: PEÜTK*)
2. Vallakeskuste ühistranspordi välisühenduste sageduse kasv (*allikas: PEÜTK*)
3. Elanikkonna rahulolu maakonnakeskuste vaheliste ühendusvõimalustega (*allikas: küsitlus, aga pole selge, kes ja millal teeb; kas PEÜTK*)
4. Lennuvälja kasutus (*allikas vajab täpsustamist*)

Strateegiline eesmärk 14: Hea kvaliteediga teedevõrk maakonnas

Eesmärgi põhisuund on tagada kvaliteetsed ja ohutud liikumisvõimalused maanteetranspordile ja kergliiklusele.

Liikuvuse teema omandab üha suuremat tähtsust seoses inimeste elustiili muutustega. Üha enam on paiknevad inimeste töökohad, koolid ja teenindusasutused eemal nende elukohtadest. Töökohti ja teenuseid on maakohtadesse jäänud üha vähem ja igapäevane pendelränne on paratamatu. Liikuvuse kasv puudutab ka suuremate asulate elanikke. Seetõttu on väga oluline, et inimestel oleksid tagatud igapäevased liikumisvõimalused ning et need oleksid võimalikult mugavad ja ohutud.

Tegevussuund 14.1: Kaasaegne ja ohutu maanteede võrk

Eesmärk on maakonna hästi ja mugavalt sõidetav maanteede võrk, millel liiklemine on ohutu.

Teede sõidetavuse ja ohutuse üks olulisi komponente on teede tehniline seisukord, mille eest hoolitseb riigimaanteedel Maanteeamet ja kohalikel teedel – kohalik omavalitsus. Teede olukord maakonnas ei ole praegu kiita – katete vanus kasvab ja kvaliteet langeb. Põhjuseks on teedehituse ja -hoolduse valdkonna pidev alarahastamine. See on probleemiks nii riigimaanteedel kui ka kohalike teede puhul. Raplemaal on kilometraaži poolest Eestis kõige vähem põhi- ja tugimaanteid. Kuna viimastel aastatel on uuendatud sisuliselt ainult põhi- ja tugimaanteedel katteid, siis on mõistetav, miks maakond on teede osas kehva seisuga sattunud. Riigiteede ehitamine ja rekonstrueerimine toimub vastavalt teehoiukavale. Piiratud rahaliste vahendite tingimustes on oluline täpsem ja põhjendatum prioriteerimine teede ehitamise ja remondi osas. Soovime, et kava oleks edaspidi enam vajaduspõhine ning selles lähtutaks selgetest ja läbipaistvatest kriteeriumidest – poliitilised jms eelistused peavad lõppema. Eesti riik peab püstitama eesmärgi aastaks 2035 viia kõik riigiteed järkjärgult tolmuvaba katte alla. Lähemaks perioodiks tuleb tolmuvabad katted rajada teedele, kus juba liigub või kuhu kavandatakse ühistransporti või millel liiklustihedus on vähemalt 50 sõidukit ööpäevas ning kus on suurem asustustihedus. Maanteedel on oluline liiklusohutus, mistõttu tuleb tähelepanu pöörata liiklusohutlike kohtade ümberehitamisele, seal, kus tarvis, tuleb maanteede kõrvale planeerida ja välja ehitada ka parkimis- ja puhkekohad (kus võimalik – nt bensiinijaamade kõrvale vms – koostöös eraettevõtjatega).

Kohalike teede arendamine toimub kohaliku teehoiukava alusel. Ka kohalikel teedel tuleb tolmuvaba kattega teede osakaalu järk-järgult tõsta. 2035. aastaks võiks see läheneda kolmandikule kilometraažist.

Valitsus peaks leidma täiendavaid vahendeid teedeehituse ja -hoolduse rahastamiseks ning kaaluma võimalusi valdkonna investeringute taassidumiseks kütuseaktsiisi laekumistega.

Tegevussuund 14.2: Vajadustele vastav ja ohutu kergliiklusteede võrgustik

Eesmärk on hea ja ohutu kergliiklusteede võrgustik, mis leiaks aktiivset kasutamist.

Kergliiklusteede ehitamisel ja korrashoiul on eriti oluline jälgida inimeste igapäevase liikumise vajadusi elu- ja töökohtade ning haridusasutuste vahel – seda eriti suuremate keskuste lähiümbruses. Ohtlik on olukord ka suuremate asulate (linnad, alevid, alevikud) sees, kus nii autoliiklus kui jalgsi- ja jalgrattaliiklus reeglina intensiivsem. Ka need vajavad kiiret lahendust. Raplamaa kergliiklusteede kohta on koostatud teemaplaneering, mis tänagi ajakohane. Seetõttu peab kergliiklusteede võrgustiku järk-järguline väljaarendamine lähtuma teemaplaneeringust ja eelistatud on kokku lepitud esimese prioriteetsusklassi kergliiklusteed. Täpsed eelistused igaks järgnevas neljaks aastaks lepatakse kokku ja kirjeldatakse arengustrateegia tegevuskavas. Suurte taristuprojektide (nt Tallinn-Rapla maantee, Via Baltica, Rail Baltic jt) puhul tuleb jätta projekterimisel ja ehitamisel piisavalt ruumi kergliiklusteede rajamiseks.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Riigiteedel 100% tolmuvaba kate (*ei tea, milline seis on praegu maakonnas*) (allikas: *Maanteeamet*)
2. Kohalikest teedest maakonnas 30% tolmuvaba katte alla (31.12.2017 – 17,1%) (allikas: *Riiklik Teederegister*)
3. Riigiteede rahastamine Raplamaal kasvab iga-aastaselt vähemalt vastavalt elukallidusindeksi tõusule (allikas: *Maanteeamet*)
4. Vallateede rahastamine kasvab iga-aastaselt kõigis Raplamaa valdades vähemalt vastavalt elukallidusindeksi tõusule (allikas: *vallad*)
5. I prioriteetsusklassi kergliiklusteed 100% välja ehitatud vastavalt Raplamaa kergliiklusteede teemaplaneeringule (allikas: *Rahandusministeerium*)

Strateegiline eesmärk 15: Nõudlusele vastav ühistransport maakonnas

Eesmärgi põhisuund on tagada maakonna elanike vajadustele ja soovidele vastavad ühistranspordi lahendused.

Ühistransport on inimeste liikuvusvajaduse kasvades saamas üha olulisemaks. Maapiirkondades on nii praegu kui ka tulevikus olulisim liikumisvahend tõenäoliselt auto, aga mõnevõrra suuremate asulate vahelises liikluses on ühistranspordi roll märksa suurem. Ühistransport tagab liikumisvõimalused neile elanikele, kel isiklik sõiduvahend puudub.

Tegevussuund 15.1: Vajadustele vastav ja hästi toimiv ühistranspordikorraldus

Eesmärk on hästi toimiv ühistranspordivõrk, mis tagab inimestele piisava sagedusega, sujuva, kiire ja mugava liikumise talle vajalikul ajal vajalikku sihtkohta.

Vajaduspõhine ja nutikas ühistranspordisüsteem peab lähtuma inimeste reaalsest vajadusest, eeskätt igapäevase liikuvuse vajadustest. Kiire ja sage ühistransport võimaldab inimestel mugavalt liikuda kodu ja töökohtade, haridusasutuste ja igapäevaste teenuste vahel ning vastab seega ka

ettevõtjate ja erinevate haridusasutuste vajadustele (nt lasteaiad, koolid, huvialakoolid jms). On oluline, et avalik ühistransport oleks kättesaadav kõigis paikkondades.

Kogu reisijatevedu – sh laste ja töötajate vedu – maakonnas peaks võimalusel korraldama sama institutsioon, tänase seisuga Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus MTÜ. Vajalik on ekspertide poolt välja kujundada kaasaegne liinivõrk, operatiivne ühistranspordi infosüsteem ja ühtne piletisüsteem eri transpordiliikides. Koos liinivõrgu kavandamisega tuleb üle vaadata ka bussipeatuste asukohad ning vajadusel välja ehitada uued või korrastada olemasolevad.

Eri ühistranspordiliikide paremal sidumisel kliendimugavuse tagamiseks tuleb liinivõrk kujundada selliselt, et tekivad sõlmkohad, kus inimesel on võimalik mugavalt ümber istuda teisele liiklusvahendile. Sellele järgnevalt on vajalik viia omavahel vastavusse ka avalike bussiliinide, kaugbussiliinide ja reisirongide sõidugraafikud, et ümberistumine realselt mõistlikul viisil toimuda saaks. Sellega seoses tuleb taotleda, et Eesti Liinirongid AS lõpetaks rongide sõidugraafikute perioodilise muutmise.

Hajusama asustusega piirkondades tuleb toimima saada paindlikud lahendused, sh sõidujagamine, nõudetransport jne. See tuleb läbi mõelda ja kavandada koos liinivõrgu kavandamisega. Nõudeliinide puhul ei ole oluline mitte reaalsete ühenduste arv, vaid ühenduste võimaluste arv.

Kõik lahendused peavad olema piisavalt paindlikud, et reageerida tehnilistele uuendustele transpordi valdkonnas, nagu nt isejuhitavad sõidukid jm.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Toimiv ühtne ühistranspordi- ja piletisüsteem Harju-, Rapla- ja Läänemaal (*allikas: PEÜTK*)
2. Ühistranspordi kasutajate arvu kasv maakonnas (*2017-2018 kasvas 16%*) (*allikas: PEÜTK*)
3. Elanikkonna rahulolu maakonnasisese ühistranspordiga (*allikas: 2 korda aastas toimuv küsitlus, mille teostab PEÜTK*)
4. Minimaalselt normidele vastav ühistranspordiühendus suuremates asulates tagatud (*allikas: P-E ÜTK*)

Liini teeninduspiirkond	Edasi-tagasi ühendusi tōmbekeskusega tōöpäeviti	Edasi-tagasi ühendusi tōmbekeskusega puhkepäeviti	Raplamaal vastavasse kategooriasse liigituvad asulad
asula üle 5000 elaniku	40	27	
asula 3000-5000 elanikku	25	17	Kohila alev
asula 1500-3000 elanikku	18	12	Märjamaa alev
asula 750-1500 elanikku	10	7	Järvakandi alev, Aespa alevik, Kehtna alevik, Alu alevik
alevik kuni 750 elanikku	6	4	Juuru, Kaerepere, Kaiu, Prillimäe, Lelle, Hagudi, Keava, Eidapere

Rapla ühendus Tallinnaga minimaalsel tasemel on 25/17.

Strateegiline eesmärk 16: Kiire ja kvaliteetne andmeside kõikjal maakonnas

Eesmärgi põhisuund on tagada tõrgeteta elamise ja töötamise võimalused igas maakonna punktis.

Kiire ja kvaliteetse andmeside olulisus nii ettevõtjate kui elanike jaoks on pidevalt kasvanud. Tänapäeval ja kindlasti ka tulevikus on andmeside kvaliteet üks peamisi eeltingimusi äri rajamisel või elamispinna soetamisel. See on tõusnud samasse kategooriasse elektriühenduse, vee ja kanalisatsiooniga. Andmeside kiirused peavad kasvama tempos, mis arvestab vahetatavate andmete mahtude pidevat kiiret tõusu.

Tegevussuund 16.1: Teenuse viimine lõppkasutajani

Eesmärk on kvaliteetse andmeside teenuse viimine kõigi lõpptarbijateni.

Andmeside baasvõrk on Eestis suures osas välja ehitatud, jäänud on veel mõned piirkonnad. Neis paigus tuleb lairibavõrgu rajamine viia lõpule. Lairibavõrku peavad võrdsetel tingimustel saama kasutada kõik teenusepakkujad.

See mis on endiselt suures osas lahendamata, on nn viimase miili probleem ehk teenuse viimine baasvõrgust lõpptarbijani neis piirkondades, kus operaatorfirmadel puudub turu tingimustes piisav huvi. Selle probleemi lahendamiseks tuleb edasi liikuda, vajadusel riigipoolsel toel.

Kõigi uusehitiste puhul tuleks planeeringutes ja projekteerimisel sisse viia nõue kiire andmesideühenduse loomiseks. Soodustada tuleb kaugtöö võimaluste loomist era- ja avalikus sektoris ning vabakonnas, et vähendada inimeste igapäevaseid sundliikumisi – seda nii läbi kaugtöökontorite rajamise kui ka läbi paindliku töökorralduse.

Tegevussuund 16.2: Targad lahendused ja tehniline areng

Eesmärk on nutikate lahenduste laiem rakendamine maakonnas.

Selleks tuleb kaaluda vajadusi ja otsida koostöövõimalusi tehnoloogiaettevõtetega nende uusimate tehnoloogiate katsetamiseks linnade igapäevases talitlemises. Nt Rapla linnast võiks kujundada targa linna testpiirkonna erinevatele nutikate lahenduste väljatöötajatele. See nõuaks 5G andmeside (andmevahetus reaalajas) väljaehitamist, mida saaks teha koostööpartnerite toel. Mitmesuguste nutikate lahenduste kasutamine on võimalik ka mujal, nt nutikad tänavavalgustuse lahendused jm.

Mõõdikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Kiire internetiühendusega majapidamiste ja ettevõtete ning internetikasutajate osatähtsuse igaaastane kasv (*allikas vajab täpsustamist*)
2. Vähemalt 100 Mbps andmeside kättesaadavus püsivõrgus ja traadita lahendustes 100% maakonna rahvastikust ja 100% maakonna territooriumist (*allikas vajab täpsustamist*)
3. Kaugtööd võimaldavate töökohtade osatähtsuse igaaastane kasv (*allikas vajab täpsustamist*)

Strateegiline eesmärk 17: Hajutatum taastuvatel ressurssidel põhinev energiatootmise süsteem ja tark elektrivõrk

Eesmärgi põhisuund on üle minna hajutatumale energiatootmisele taastuvatest ja kohalikest allikatest.

Selline lähenemine on kooskõlas elektrienergeetika üleriigilise suundumusega ja sel viisil tõuseb energiatootmise varustuskindlus ning väheneb energiasüsteemi haavatavus (tootmispunkte on palju ja igalpool). Lisaks sellele võimaldab see luua uusi töökohti maapiirkondades ja väikestes keskustes. Paljude tootmispunktidega süsteemi puhul on oluline arendada välja tark elektrivõrk, milles energia liigutamine ühes või teises suunas on hõlpsam.

Tegevussuund 17.1: Piisava võimsusega ja vastuvõetava hinnaga elektrivõrk

Eesmärk on katkestusteta, ühtlane ja piisav elektrivarustus kõigile klientidele vastuvõetavatel tingimustel.

Kuigi olukord on viimase paari aastakümne jooksul paranenud, on Eestis ikka veel liiga palju elektrikatkestusi ja pinge kõikumist võrgus. On oluline jätkata elektrivõrgu varustuskindluse tõstmist – seda nii põhivõrgu kui ka jaotusvõrgu osas. Vajalik on elektri põhivõrgu jätkuv renoveerimine ja rekonstrueerimine varustuskindluse tõstmiseks ja piisavate võimsuste tagamiseks – praeguses seisus Raplamaale enam palju vabu võimsusi ei ole, mistõttu eelnimetatud tegevus on meie majanduse ja elamuehituse seisukohalt võtmetähtsusega. Ka elektri jaotusvõrku tuleb varustuskindluse tagamiseks jätkuvalt korrastada ja rekonstrueerida, viies suuremates asulates võimalusel elektriliinid maa-alustesse kaablitesse. Jaotusvõrgu puhul peaks riik kaaluma võrgu haldaja reaalselt eraldamist elektritootjast, et tagada õiglasem hinnastamine ja kõigi elektritootjate mõistlik ligipääs võrgule – praegu on eristatus vaid formaalne. Raplamaa inimeste jaoks on oluline säilitada tootmise ja elamuehituse arenguvõimalused, mistõttu ei tohiks mitte üheski piirkonnas vähendada elektrivõrgu renoveerimise või rekonstrueerimise käigus elektrivõimsusi, nt asendades suurema võimsusega kaablid või juhtmed väiksematega.

Tegevussuund 17.2: Taastuveneergetika ja kohalikud ressursid

Eesmärk on taastuvate ja kohalike energiaallikate laiem kasutamine energiatootmises.

Taastuvate ja kohalike energiaallikate laialdasem kasutuselevõtt peab toimuma nii soojuse kui elektri tootmises. See võimaldab tõsta energiatootmise varustuskindlust, suurendada piirkondlikku autonoomiat ja luua uusi töökohti nii energia kui energiaallikate (nt puidu vm orgaanika baasil kütused) tootmises. Soodustada tuleks autonoomseid elektrilahendusi hajaasustuses (hajajaamad, tuulegeneraatorid, päikesepaneelid vm), kus ühendamine üldise elektrivõrguga on liiga kulukas. Kõigil elektritootjatel tuleb rajada ka akumuleerimisvõimalused. Tuleb leida võimalusi soojuse ja elektri koostootmiseks suuremate tarbimispiirkondade juures. Kaugkütte- ja lokaalkatlamajad tuleb üle viia taastuvatele kütustele. Jätkuvalt on aktuaalne asulate kaugküttesüsteemide kaasajastamine ja soojatrasside renoveerimine ning lokaalkatlamajade ja keskküttesüsteemide kaasajastamine.

Tegevussuund 17.3: Energiatõhusus

Eesmärk on energia ja ressursside säästlikum kasutamine, halvendamata inimeste elukvaliteeti.

Energiatõhusus ja energia kokkuhoid on aasta-aastalt muutunud üha olulisemateks teemadeks. Nii Euroopa Liit kui ka Eesti on liikunud üha energiatõhususe normide karmistamise suunas. Kui vanemate hoonete puhul on võimalikud teatavad mööndused, siis uued hooned tuleb rajada liginullenergia nõuetele vastavalt. Energiatõhususe parandamine ning säästlikumate lahenduste rakendamine on oluline kogu elukorralduses. Kindlasti tuleb tegeleda avalike hoonete (koolid, lasteaiad, tervise- ja hoolekandeesutused, kultuuri- ja spordihood jne) energiatõhususe tõstmisega – neid renoveerides ja täiendavaid energialahendusi (nt päikesepatareid, maaküte vm) rakendades. Uute avalike hoonete rajamine peab toimuma liginullenergia nõuetele vastavalt. Nutikaid ja energiasäästlikke lahendusi tuleb kasutusele võtta ka nt tänavavalgustuse olemasoleva võrgu rekonstrueerimisel ja võrgu vajaduspõhisel laiendamisel.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Energiatootmisüksuste (kus toimub ka elektri tootmine) arvu iga-aastane kasv maakonnas (*allikas vajab täpsustamist*) (oluline, et ESA toodaks andmeid ka maakonna kohta)
2. Taastuveneergetika % iga-aastane kasv energiatootmises, sh elektri tootmises (*allikas vajab täpsustamist*) (oluline, et ESA toodaks andmeid ka maakonna kohta)

3. SAIDI (*system average interruption duration index*) aastast iga-aastane vähenemine (kui kaua peab klient aasta jooksul kokku vooluta olema) (allikas: Elering ja Elektrilevi)
4. Rikete arvu iga-aastane vähenemine (*allikas: Elering ja Elektrilevi*)

Strateegiline eesmärk 18: Tugevad ja sidusad paikkondlikud kogukonnad ning tugevad vabaühendused

Eesmärgi põhisuund on tõsta kohalike kogukondade aktiivsust paikkonna elu korraldamisel ja vabatahtliku töö populaarsust.

Kodanikuühiskonna ja vabaühenduste aktiveerumine ja areng on viimase paarikümne aasta jooksul olnud silmapaistev, aga samas jääme ikkagi veel palju maha nt Põhjamaadest, kus vabaühenduste roll on vägagi märgatav. Paikkondade elujõulisuse tagamises mängivad eriti olulist rolli kohalikud kogukondlikud ühendused, kes kannavad hoolt paikkonna arengu eest, korraldavad ühisüritusi, tegelevad kogukonnateenustega jne.

Tegevussuund 18.1: Kogukondade ja vabaühenduste toetamine

Eesmärk on juba tekkinud kogukondliku tegevuse toetamine ning selle õhutamine seni vähemaktiivsetes paikkondades.

Kogukondade roll kohaliku elu suunajana on pidevalt kasvanud. Ühest küljest võib see olla tingitud sellest, et riigi või valla teenused küldes on vähenenud ja kogukonnal on tulnud asjad enda kätte võtta. Teisalt on tõusnud ka Eesti inimeste iseteadvus laiemalt. Riigi ja kohaliku omavalitsuse roll on kohalikele initsiatiivile kaasa aidata. Seda saab teha läbi otseste investeeringute või ka erinevate toetuste – paikkondlike kogukonnateenuste keskuste arendamisel, paikkondade vabaõhu sündmuskohtade ja külaplatside rajamisel ning korrastamisel, erinevate kogukonnateenuste käivitamisel jm. Oluline on külavanemate kui omavalitsuse kohapealsete partnerite võrgustiku edasiarendamine läbi infovahetuse, koolituste jm. Vajalik on ka laiem kogukondliku tegevuse ja vabaühenduste toetamine ning vabaühenduste tunnustamine omavalitsuste poolt. Raplamaal on tugev vabatahtlike päästjate liikumine, mistõttu on oluline toetada ka vabatahtlike päästekomandode arengut.

5.7. Puhkus, maine, kohaturundus

Strateegiline eesmärk 19: Raplamaa on eristuv, tuntud ja hea mainega

Eesmärgi põhisuund on kujundada Raplamaale positiivselt eristuv kuvand, mis oleks atraktiivne investoritele, elanikele ja külalistele.

Praegu ei eristu Raplamaa ei positiivse ega negatiivse poolest – pigem ei teata maakonnast ega selle väärtustest eriti midagi. Seda olukorda on tarvis muuta. Atraktiivne kuvand aitab kaasa mitmete probleemide lahendamisele maakonnas.

Tegevussuund 19.1: Mainekujundus, kohaturundus ja kommunikatsioon

Eesmärk on aktiivne mainekujundus ja kohaturundus investorite, elanike ja külaliste teavitamiseks Raplamaa väärtustest ja võimalustest.

Raplamaa on tänaseks üsna tundmatu nii sise- kui välisuristidele, samuti investoritele. Teave maakonna kohta on süsteemitu ega jõua vajalike sihtrühmadeni. Varasematel aastatel on välja töötatud maakonna visuaal – märk ja reklaamlause – aga selle kasutamine on stiihiline ja ebajärjekindel. Samuti on aastaid tagasi kokku pandud maakonna turundus- ja kommunikatsioonistrateegia, mida aga ei ole ellu viidud. See dokument on ka sisult ebapiisav ja tänaseks juba vananenud. Olukorra parandamiseks tuleb alustada uue, toimiva maine- ja

turundusstrateegia kokkupanemist koostöös asjatundjatega. Strateegias tuleb paika panna mainekujunduse ja kohaturunduse eesmärgid ja kokku leppida vajalikud tegevused, lisaks kavandada kommunikatsioon. Selle töö raames tuleb vajadusel töötada ka maakonna praeguse visuaaliga, et selgitada välja vajadus selle ümbervaatamiseks või uue loomiseks.

Valmiva strateegia alusel tuleb hakata kohalike omavalitsuste koostöös tegelema koordineeritud mainekujunduse, kohaturunduse ja kommunikatsiooniga. Vaja on tõsta esile ja turundada maakonna positiivset eripära, turismi- ja elukeskkonda. Üheks oluliseks sisendiks eripära väljatoomisel on uute teadmiste kogumine kodukoha kohta läbi koduloolise uurimistegevuse ja uurimistulemuste esitlemise – seda tuleks igati toetada. Tähtis on erinevate piirkondlikku – nii maakonna kui väiksemate piirkondade – identiteeti kujundavate projektide elluviimine. Tööriistade hulka kuuluvad aktiivne reklaam erinevaid teabekandjaid kasutades, osalemine erinevatel messidel jm tutvustusüritustel, maakonna oma reklaamiürituste korraldamine, trükised ja veebimaterjalid jne. Vajalik on kohaliku ja maakondliku meedia rolli tähtsustamine ja omavahelise koostöö edendamine vajalike sõnumite edastamiseks. Senisest palju rohkem ja süsteemsemalt tuleb kasutada ära maakonna visuaali.

Turismivaldkonnas on tähtis tihendada turismialast koostööd erinevate turismiasjaliste vahel ning tagada turistile vajaliku teabe kättesaadavus ja levitamine erinevates kanalites. See puudutab nii turismiinfo keskuse tegevust kui erinevaid teabematerjale. Selles valguses on oluline maakonna turismiettevõtjate ühenduse tegevuse jätkumine ja areng.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Maakond tuntakse ära positiivse sihtkohana (*allikas: küsitlus*)

Strateegiline eesmärk 20: Raplamaa on atraktiivne loodus-, kultuuri- ja elamusturismi sihtkoht ning oluline puhkusepiirkond

Eesmärgi põhisuund on Raplamaa väljaarendamine turismi sihtkohana ja pealinnalähedase puhkuse piirkonnana.

Selleks tuleb maakonna mitmekesisised võimalused vormistada toodeteks, mida on võimalik siis suunatud pakkumisega müüa erinevatele sihtrühmadele. Maakonna rikkus ongi väärtuste ja võimaluste mitmekesisuses.

Tegevussuund 20.1: Puhke- ja turismitaristu ja -tooted ning teenindus

Eesmärk on erinevate turistidele ja puhkajatele suunatud kvaliteetsete toodete väljatöötamine, turule toomine ja atraktiivne väljapakkumine.

Lähtuvalt maakonna asendist Tallinna vahetus läheduses ning kohalike väärtuste ja võimaluste mitmekesisusest ei saa Raplamaal keskenduda ainult ühelaadsetele toodetele ega mingile ühele külastajate segmendile. Pigem peaks Raplamaa looma külalistele võimalused tegeleda mitmete erinevate tegevustega. Maakonnas on väga suur mõisate kontsentratsioon, mitmed linnusekohad (Varbola, Loone jt), erinevad loodusturismi atraktsioonid (nt matkarajad, rabad, jõed), maakonnas toimub erinevaid tunnustatud kultuuri- ja spordiüritusi ja on loodud mitmeid aktiivse tegevuse atraktsioone. Kõiki neid on võimalik juba praegu paketeerida erinevateks turismitoodeteks.

Tuleb jätkata tööd erinevate olemasolevate ja uute atraktsioonide (nt Järvakandi klaasikunsti keskus, Varbola ja Loone muinasajakeskused jne) väljaarendamisel. Eriti oodatud on eri laadi aktiivset tegevust pakkuvad atraktsioonid. Võimalik on mõne uue suursündmuse loomine. Oluline on tagada maakonnas juba toimivate maineürituste jätkusuutlikkus ja toetamine, koha- ja teemamuuseumide

tegevuse toetamine ning nende arendamine, kultuuri- ja ajalooliste isikutega seotud pärandi säilitamine ning nimeliste tegevuskeskkondade ja sündmuste väljaarendamine, loodus-, tervise- ja matkaradade ning nendega seotud ehitiste rajamine ja korrastamine jne. Kaaluda tuleks maakonna muuseumi rajamise vajadust ja võimalusi.

Tähtis on loodus- ja kultuuriväärtuste viidastamine ja infotahvlid ning nende ligipääsetavuse ja vaadeldavuse tagamine. Lugusid maakonna eri paikade kohta, loodus-, ajaloo- ja kultuuriteadmisi ning kvaliteetset teenust turistidele peab pakkuma koolitatud kohalike giidide võrgustik.

Eraldi sihtrühm (või sihtrühmad) on puhkajad, kes pahatihti ei kajastu ööbimiste statistikas – osa neist on ühepäeva-puhkajad ja osa elab sugulaste juures või suvilates. Raplamaa on juba praegu üsna oluline puhkusepiirkond Tallinna inimestele, aga peab seda tulevikus olema palju enam. Puhkajate seltskond on väga kirju ja nende ootused väga erinevad. Kindlasti tuleb tegeleda meie puhkealade ja puhkemajanduslikult oluliste objektide korrastamise ja hooldamisega, vajadusel uute väljaarendamisega.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Voodikohtade arvu kasv nt kolme aasta keskmisena (2015-2017 – 901; vajalik tõenäoliselt uus baastase, kuna maakonna piirid muutusid 2017 lõpul) (allikas: ESA)
2. Ööbimiste arvu iga-aastane kasv (2017 – 42567; vajalik tõenäoliselt uus baastase, kuna maakonna piirid muutusid 2017 lõpul) (allikas: ESA)

5.9. Haldus

Strateegiline eesmärk 21: Pädevad, tõhusad ja finantsiliselt võimekad vallad teevad tihedat koostööd maakonna tasakaalustatud arenguks

Eesmärgi põhisuund on kohalike omavalitsuste võimekuse tõstmine läbi sisemise pädevuse tõusu ja omavahelise koostöö.

Peale 2017. aasta haldusterritoriaalseid ümberkorraldusi jäi Raplamaale kümne valla asemel järgi neli. Vallad uutes piirides on suuremad ja tugevamad – sellega on loodud teatud eeldused ka pädevuse ja finantsvõimekuse tõusuks. Samas on lisaks sellele kohalikel omavalitsustel oma tegevust veelgi tõhusamalt võimalik teha, kui teha koostööd teiste valdade ja muude partneritega.

Tegevussuund 21.1: Toimivad koostöövormid maakonnas

Eesmärk on kõigi osapoolte potentsiaali maksimaalselt tõhus ärakasutamine omavahelises koostöös, saavutades seeläbi enam kui igaüks eraldi suudaks.

Koostööd maakonnas on võimalik teha mitmel tasandil ja väga mitmete erinevate ülesannete lahendamiseks. Selleks, et see oleks kõigile osapooltele kasulik, tuleb kindlaks teha vajadused ja võimalused.

Maakondlikul tasandil on oluline Raplamaa kui koostööpiirkonna säilimine ühtsena – see võimaldab omavahelisi kokkuleppeid tulevikus ellu viia. Vajalik on pidevalt kaardistada maakondlikke ühishuvisid ja ühistes lahendustes kokku leppida. Toetada tuleb juba toimivate koostöökogude jm koostöövormide tegevust ning vajadusel tuleb moodustada ka uusi. Vajadusel tuleb arengustrateegia valmimise järel asuda valdkondlike arengudokumentide koostamisele omavalitsuste ja teiste partnerite koostöös ning hakata valdkondlikke arenguid suunama nende alusel – mitmes teemavaldkonnas on vajadus selleks juba tõstatatud. Väga oluline on Raplamaa Partnerluskoogu arengustrateegia aastateks 2021-2027 koostamine ja ellurakendamine. Omavalitsused võivad

kaaluda kokkuleppel mõningate omavalitsuste ülesannete teostamist ka ühiselt, nt läbi ROL-i või RAEK-i struktuuride.

Lisaks koostööle maakonna tasandil saavad kohalikud omavalitsused teha koostööd väga erinevate osapooltega – teiste valdadega erinevate avalike teenuste korraldamisel ning taristute arendamisel, riigiasutustega taristute arendamisel ning omavalitsuste üleste teenuste korraldamisel ja rahastamisel, aga ka vabaühenduste ja eraettevõtjatega mõningate teenuste korraldamisel või mõnede taristuobjektide arendamisel.

Tegevussuund 21.2: Kohalike omavalitsuste parem finantsvõimekus

Eesmärk on kohalike omavalitsuste suuremad sissetulekud ja vähenenud toetuste vajadus.

Peamine võimalus maksutulu suurendamiseks aidata kaasa inimeste sissetulekute suurendamisele läbi majanduse arengule kaasaaitamise. Üks võimalusi on ka tuua pealinnast välja Raplamaale tasuvaid riigi töökohti – kaaluda võiks nt Maanteeamet, Keskkonnaamet vms ametkonna väljatoomist. Vajalik on ka inimeste maksukäitumist suunata selliselt, et need maksaksid oma maksud elukohajärgses omavalitsuses. Valdadel on võimalik kaaluda ka erinevate mõjutusvahendite rakendamist.

Tegevussuund 21.3: Kohalike omavalitsuste kompetentsi ja tõhususe kasv

Eesmärk on kohalike omavalitsuste kvaliteetne ja tõhus igapäevatöö.

Kõik algab vallavalitsuse meeskonna kujundamisest ja tegevuse prioriteetide ning pühiväärtuste paika panemisest. Kohalike omavalitsuse esmane funktsioon on olla oma elanike teenistuses. Vajalik on tagada kõigi klientide jaoks sujuv ja avatud asjaajamine. Oluline teenuse kvaliteedi tõstmiseks on ametnike spetsialiseerumine ja seeläbi eri valdkondades (nt tervisedendus vm) süsteemse tegevuse tagamine ja kompetentsete lahenduste rakendamine.

Möödikud ja sihtväärtused aastaks 2035

1. Euroopa Liidu ja siseriiklikest programmidest toetatud mitut KOV-i hõlmavate (kus osaleb mõni Raplamaa vald) koostööprojektide kasvav arv (*allikas vajab täpsustamist*)
2. Valdade ühiste arendusprojektide kasusaajate hulk kasvab (*allikas: vallad*)
3. Kõigi valdade eelarve maht kasvab iga-aastaselt (*allikas: ESA*)
4. Kõik vallad kaasavad iga-aastaselt rahalisi vahendeid väljastpoolt (läbi investeringute ja projektide) (*allikas: vallad*)
5. Riigiasutuste töökohtade arvu suurenemine Raplamaal (*allikas: ESA*)
6. Valdade ja piirkondlike arendusorganisatsioonide (nt ROL, RAEK ja Partnerluskogu) arendustegevuse eelarve kasvavad (*allikas: valdadelt ja organisatsioonidelt kogutav info*)
7. Valdade ja piirkondlike arendusorganisatsioonide kuulumine enamatesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse ja võrgustikesse ning suurem piiriüleste koostöölepingute arv (*allikas: vallad ja organisatsioonid*)
8. Kasvav rahulolu KOV haldusteenusega (*allikas: küsitlus või tagasisidestamine*)

6. Seos teiste arengudokumentidega

6.1. Riigitasandi strateegilised dokumendid

Vabariigi Valitsuse 13.12.2005 määrus nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“ sätestab, et riigi arengukavade koostamisel lähtutakse Riigikogus või Vabariigi Valitsuses heakskiidetud julgeolekupoliitikast, riigi konkurentsivõime tõstmise ja säästva ning jätkusuutliku arengu strateegilistest arengukavadest ning arvestatakse Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Kuna määrus kehtib täidesaatva riigivõimu asutuste poolt välja töötatavate strateegiliste arengukavade kohta, siis ei laiene see otseselt käesolevale maakonna arengustrateegiale. Samas on nimetatud dokumendid (v.a lühiajaline VV tegevusprogramm) olulised suunanäitajad ja tuleviku kavandamine nendega koosõlas – tähtis.

Eesti julgeolupoliitika alused

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. suurendada ühiskonna kerksust, vähendades elutähtsate teenuste haavatavust ning võimalikke häireid toidu ja joogiveega varustamises ning parandades valmisolekut hädaolukordadeks ja elanike kaitseks, kaitsta Eesti ühiskonna jaoks olulisi teenuseid küberriskide vastu ja juurutada tõhusalt toimiv küberruumi kaitse;
2. kindlustada põhiseaduslike institutsioonide ja riigivalitsemise riskikindlus ning kerksus, sealhulgas avalike teenuste ja riigi funktsioonide toimepidevus ning võtmeisikute tegutsemisvõime;
3. edendada sidusat, hoolivat ja sallivat ühiskonda, mille liikmed tunnevad end iga päev turvaliselt ja ühiskonna ellu kaasatuna;
4. astuda samme Eesti riigi ja ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks ning muuta majanduskeskkond atraktiivsemaks.

Konkurentsivõime kava "Eesti 2020"

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi peaesmärke:

1. Saavutada tootlikkuse kiire kasv nii suurema kapitalimahukuse kui ka kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste kaudu;
2. Hoida kõrget tööhõive taset.

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia ka järgmisi valdkondlikke eesmärke:

1. Haritud rahvas ja sidus ühiskond
  - a. Haridustee katkestajate osakaalu vähendamine
  - b. Kõrgharidusega inimeste osakaalu suurendamine
  - c. Elukestvas õppes osalemise kasvatamine täiskasvanute seas
  - d. Eri- ja kutsealase hariduseta inimeste osakaalu vähendamine
  - e. Noorte töötuse määra vähendamine
  - f. Suhtelise vaesuse määra vähendamine peale sotsiaalseid siirdeid
  - g. Tööjõus osalemise määra suurendamine
2. Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond
  - a. Teadus- ja arendustegevuse investeringute tõstmine
  - b. Eesti ekspordi osatähtsuse kasvatamine maailma kaubanduses
3. Keskkonnasõbralik majandus ja energeetika
  - a. Taastuvenergia osakaalu tõstmine
  - b. Energiatarbimise taseme säilitamine 2010. aasta tasemel

Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Eesti kultuuriruumi elujõulisus, sh nt Eesti rahvastikuolukorra stabiliseerumine, hääbumishirmu kadumine jm;
2. Heaolu kasv, sh nt inimeste majandusliku jõukuse ja elatustaseme kasv, rahva tervise paranemine, eluea pikkuse oluline tõus jm;
3. Sidus ühiskond, sh nt sotsiaalne kaasatus, regionaalne tasakaalustatus, tugev kodanikuühiskond jm;
4. Ökoloogiline tasakaal, sh nt integreeritud planeerimine, keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamine, keskkonnasõbralikumate transpordiliikide (rööbastraspordi) osakaalu tõstmine, toimiv olmeprügi sorteerimise süsteem jm.

Lisaks panustab Rapla maakonna arengustrateegia teiste riiklike arengudokumentide järgmiste eesmärkide täitmisel.

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu;
2. Teenuste, haridusasutuste ja töökohtade kättesaadavuse tagab toimepiirkondade sisene ja omavaheline sidustamine kestlike transpordiliikide abil;
3. Tagatud on kiire, piisava sagedusega ja mugav ühendus välismaailmaga;
4. Erinevaid transpordiliike kasutatakse tasakaalustatult, arvestades piirkondlike eripäradega;
5. Olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine.

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine (sh spetsialiseerumine);
2. Suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja keskkonnasõbralik elukeskkond;
3. Piirkondade tugevam sidustus ja arendusvõimekus;
4. Toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond (ennekõike toimepiirkondade tugevnemine, mis asuvad suurematest linnadest eemal).

Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Eesti ettevõtted toodavad efektiivselt kõrge lisandväärtusega tooteid ja pakuvad innovaatilisi teenuseid;
2. Eesti ettevõtted on aktiivsed eksportijad;
3. Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt;
4. Eesti elanikud on ettevõtlikud ning ettevõtted ambitsioonikad.

Transpordi arengukava 2014-2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Mugav ja nutikas liikumiskeskond;
2. Kvaliteetsed teed ja sujuv liiklus;
3. Mugav ja kaasaegne ühistransport;
4. Turismi ja ettevõtlust toetavad rahvusvahelised reisiühendused.

Energiamajanduse arengukava aastani 2030

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Varustuskindluse alaeesmärk – Eestis on tagatud pidev energiavarustus;
2. Primaarenergia tõhusam kasutuse alaeesmärk – Eesti energiavarustus ja -tarbimine on säästlikum.

Infoühiskonna arengukava 2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Panustada tööhõive kasvu, konkreetsemalt liikumist suurema lisandväärtusega töökohtade loomise ning rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu suunas. See eeldab eeskätt kõrgemate IKT-oskuste edendamist;
2. Tehnoloogiatrende ja elanike vajadusi arvestav taristu, mis täidab nii avaliku kui ka erasektori huve, võimaldades tootlikkuse kasvu mõlemas sektoris ning kõigil isikutel Eestis kasutada mis tahes ajal kiiret internetti;
3. Kõigil Eesti inimestel on piisavad IKT-alased teadmised ja oskused (sh teadlikkus), et tõsta oma elukvaliteeti ja heaolu;
4. Avaliku sektori juhtimine ja toimimine on tänu IKT võimaluste oskuslikule kasutamisele nutikam, tõhusam, terviklikum, jätkusuutlikum ning ka avatum (sh teenuste osutamine sektorite koosloomes).

Eesti maaelu arengukava 2014–2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Toimiv tootja, töötaja, nõustaja ja teadlase vaheline koostöö, ajakohane teadus- ja arendustegevus ning teadmussiire;
2. Elujõulisele ja jätkusuutlikule toidutootmisele suunatud põllumajandussektor on konkurentsivõimeline, ressursitõhus ja jätkusuutliku vanuselise struktuuriga;
3. Põllumajandussaaduste tootmise ja töötlemisega tegelevad ettevõtjad omavad turujõudu ning nende vahel toimub koostöö põllumajandussaaduste tootmisel, töötlemisel ja turustamisel;
4. Maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele;
5. Põllumajandusmaa kasutamine on keskkonnasõbralik ja piirkondlikke eripärasid arvestav, tagatud on elurikkuse, traditsiooniliste maastike ja kõrge loodusväärtusega põllumajanduse ja metsanduse säilimine.

Heaolu arengukava 2016–2023

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist;

2. Inimeste võimalused iseseisvalt toime tulla, kogukonnas elada ning ühiskonnaelus osaleda on tänu efektiivsele õiguskaitsesele ja kvaliteetsele kõrvalabile paranenud (pigem sotsiaalteenused).

Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Sotsiaalne sidusus on suurenenud ja ebavõrdsus tervises vähenenud;
2. Elu-, õpi- ja töökeskkonnast tulenevad terviseriskid on vähenenud;
3. Kõigile inimestele on tagatud kvaliteetsete tervishoiuteenuste kättesaadavus ressursside optimaalse kasutuse kaudu.

Siseturvalisuse arengukava 2015–2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Eesti on ohutu elukeskkonna ja turvaliste kogukondadega ühiskond, milles inimesed tunnetavad oma teadlikkuse ja oskuste kasvu ning algatava hoiaku võtmise tõttu rolli ühiskonna turvalisuse loomisel, oskavad turvalisuseriske märgata ning nendele adekvaatselt reageerida;
2. Eesti elanikud tunnevad ennast turvaliselt, sest koostöö ja igapäevase panuse abil on vähenenud õnnetusse sattumise risk, tagatud on päästevõimekuse olemasolu ning kiire ja asjatundlik abi õnnetuse korral;
3. Kõigile abivajajatele on tagatud hädaabiteate kiire vastuvõtmine ja asjatundlik teabe töötlemine Häirekeskuses ning parima võimaliku lahenduse või abiandja leidmine;
4. Ennetuse, hädaolukordadeks valmisoleku ja toimiva koostöö kaudu tulla toime erinevate ohtude ja kriisidega nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt.

Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Arendada välja efektiivne, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sündpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust);
2. Saavutada pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea;
3. Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis;
4. Loodus- ja kultuurimaastike toimivus ja säästlik kasutamine;
5. Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine;
6. Tervist säästev ja toetav väliskeskkond;
7. Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu;
8. Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded;
9. Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest;
10. Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise, ehk tarbimise kasvu olukorras primaarenergia mahu säilimise tagamine.

Eesti elukestva õppe strateegia 2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Eesmärk on iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendava õpikäsituse rakendamine kõigil haridustasemetel ja -liikides;
2. Eesmärk on viia õpetaja/õppejõu ja koolijuhi töö hindamine ja tasustamine vastavusse nende ametikohtadele esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega;
3. Eesmärk on luua kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused, et suurendada erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates vanuserühmades ja regioonides;
4. Eesmärk on rakendada õppimisel ja õpetamisel kaasaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada kogu elanikkonna digioskusi ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule;
5. Eesmärk on kõigile võrdsete võimaluste loomine elukestvaks õppeks.

Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020

Maakonna arengustrateegia aitab ellu viia järgmisi eesmärke:

1. Kodanikuühenduste mõju ühiskondlike probleemide ennetamisele ja lahendamisele ning inimeste heaolu parandamisele on kasvanud sotsiaalse innovatsiooni, sotsiaalse ettevõtluse ja avalike teenuste osutamisele.

Kokkuvõttes

Maakonna arengustrateegia toetab mitmete riigi üldiste ja valdkondlike arengustrateegiatega jt arengudokumentide paljude eesmärkide saavutamist ning ka riiklike dokumentide eesmärgid on sõnastatud üldiselt selliselt, et need toetavad maakonna arengustrateegiat. Strateegiliste eesmärkide tasandilt allapoole tulles on aga nt meetmed juba sõnastatud liiga üldiselt selleks, et maakonna arengustrateegia saaks nendele toetuda. Pigem on valdkondlikud meetmed suunatud olukorra parandamisele vaid kitsalt oma valdkonnas, nende regionaalne aspekt on läbivalt väga nõrk. Rakenduskavadest leiab Raplamaad konkreetselt puudutavaid tegevusi väga harva.

6.2. Regionaalsed strateegiadokumendid

Rapla maakonnaplaneering 2030+

Kuigi maakonnaplaneeringu ja maakonna arengustrateegia fookused on mõnevõrra erinevad, on dokumendid väga suures osas omavahel kooskõlas. Erinevused tulenevad sellest, et maakonnaplaneering on riigitasandi dokument, mis kajastab ruumilisi arengu aspekte, maakonna arengustrateegia on aga kohalike omavalitsuste ühine dokument ning käsitleb lisaks ruumilistele küsimustele ka mitmeid teisi. Hoolimata teatud erinevustest dokumentide sisus, puuduvad omavahelised vastuolud. Maakonnaplaneeringu elluviimise tegevuskava oli otsene ja oluline sisend maakonna arengustrateegia tegevuskava koostamisel.

Harju maakonna arengustrateegia 2035+

Raplamaa arengustrateegia on koostatud samade põhimõtete järgi ja samadele juhendmaterjalidele tuginedes nagu Harjumaa arengustrateegia. Teabevahetus on toimunud maakondlike arendusorganisatsioonide ühiste seminaride ja koolituste käigus. Lisaks on Raplamaa Omavalitsuste Liidu esindajad osalenud mitmel Harjumaa strateegia koostamise töökoosolekul ning Harjumaa Omavalitsuste Liidu esindaja omakorda Raplamaa töökoosolekul.

Rapla maakonna areng on tihedalt seotud Tallinna ja Harjumaa arenguga, mõlemal maakonnal on rida ühist huvi pakkuvaid taristuobjekte (Rail Baltic, laiarööpmeline raudtee, Via Baltica jne), mistõttu puudutab Harjumaa arengustrateegia sisu Rapla maakonda otseselt. Harjumaa arengustrateegia ei

ole vastuolus Raplamaa arengustrateegiaga. Raplamaa arengustrateegia materjalid on saadetud tutvumiseks Harjumaa Omavalitsuste Liidule.

Järva maakonna arengustrateegia 2035+

Raplamaa arengustrateegia on koostatud samade põhimõtete järgi ja samadele juhendmaterjalidele tuginedes nagu Järvamaa arengustrateegia. Teabevahetus on toimunud maakondlike arendusorganisatsioonide ühiste seminaride ja koolituste käigus. Raplamaa arengustrateegia materjalid on saadetud tutvumiseks Järvamaa Arenduskeskusele. Täpsemalt ei ole võimalik dokumentide kooskõla hinnata.

Lääne maakonna arengustrateegia aastani 2030+

Raplamaa arengustrateegia on koostatud samade põhimõtete järgi ja samadele juhendmaterjalidele tuginedes nagu Läänemaa arengustrateegia. Teabevahetus on toimunud maakondlike arendusorganisatsioonide ühiste seminaride ja koolituste käigus. Raplamaa arengustrateegia materjalid on saadetud tutvumiseks Läänemaa SA-le. Täpsemalt ei ole võimalik dokumentide kooskõla hinnata.

Arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“

Raplamaa arengustrateegia on koostatud samade põhimõtete järgi ja samadele juhendmaterjalidele tuginedes nagu Pärnumaa arengustrateegia. Teabevahetus on toimunud maakondlike arendusorganisatsioonide ühiste seminaride ja koolituste käigus. Lisaks on Raplamaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnumaa Arenduskeskus SA esindajad omavahel otse suhelnud ja vahetanud teavet kavandataivate ettepanekute osas.

Rapla ja Pärnu maakondadel on mõningad ühist huvi pakkuvad taristuobjektid (nt Rail Baltic ja Via Baltica), mistõttu puudutab Pärnumaa arengustrateegia sisu ka Rapla maakonda. Pärnumaa arengustrateegia ei ole vastuolus Raplamaa arengustrateegiaga. Raplamaa arengustrateegia materjalid on saadetud tutvumiseks Pärnumaa Arenduskeskusele.

6.3. Kohalikud strateegiadokumendid

Kehtna valla arengukava aastateks 2019-2023

Kehtna valla arengukava, selle tegevuskavad, investeeringute kavad ja eelarvestrateegia olid oluliseks sisendiks maakonna arengustrateegia, tegevuskava ja investeeringute kava koostamisel. Maakonna arengustrateegia on Kehtna valla strateegiliste dokumentidega heas kooskõlas. Raplamaa arengustrateegia toetab suures osas Kehtna valla arengukava tegevuste elluviimist.

Arengustrateegia „Kohila vald aastani 2025“ ja Kohila valla arengukava 2018-2025

Kohila valla arengustrateegia, selle investeeringute kava ja eelarvestrateegia olid oluliseks sisendiks maakonna arengustrateegia, tegevuskava ja investeeringute kava koostamisel. Maakonna arengustrateegia on Kohila valla strateegiliste dokumentidega heas kooskõlas. Raplamaa arengustrateegia toetab suures osas Kohila valla arengustrateegia tegevuste elluviimist.

Märjamaa valla arengukava 2018-2030

Märjamaa valla arengukava, selle investeeringute kava ja eelarvestrateegia olid oluliseks sisendiks maakonna arengustrateegia, tegevuskava ja investeeringute kava koostamisel. Maakonna arengustrateegia on Märjamaa valla strateegiliste dokumentidega heas kooskõlas. Raplamaa arengustrateegia toetab suures osas Märjamaa valla arengukava tegevuste elluviimist.

Rapla valla arengukava aastateks 2018 -2025

Rapla valla arengukava, selle tegevuskava, investeeringute kava, eelarvestrateegia ja teised strateegiadokumendid olid oluliseks sisendiks maakonna arengustrateegia, tegevuskava ja

investeeringute kava koostamisel. Maakonna arengustrateegia on Rapla valla strateegiliste dokumentidega heas kooskõlas. Raplamaa arengustrateegia toetab suures osas Rapla valla arengukava tegevuste elluviimist.

7. Raplamaa arengustrateegias seatud ootused riigitasandile

7.1. Üldist

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
1. Maakondliku ja omavalitsusliku statistika väljatoomine ja selle kättesaadavuse tagamine (nt energiatootmisüksuste arv ja võimsus, taastuvenergia osakaal, väljalangevus kutseõppeasutustest ja üldhariduse mittestatsionaarsest õppes, kulutused teadus- ja arendustööle, tööjõu tootlikkus, elanike töö- ja haridusalane pendelränne jt)	RaM, ESA

7.2. Rahvastik ja asustus

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
2. Loomuliku iibe kasvu soodustavate meetmete väljatöötamine ja rakendamine	SoM
3. Soodsate tingimuste loomine ja aktiivsed meetmed inimeste tagasipöördumise soodustamiseks välisriikidest	KuM, INSA
4. Riigiasutuste ja riigitöökohtade jätkuv väljaviimine Tallinnast	RaM

7.3. Elukeskkond ja teenused

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
5. Euroopa Liidu ja riiklike meetmete väljatöötamine ja rakendamine hariduse, kultuuri, noorsootöö, spordi ja sotsiaalvaldkonna jaoks vajalike hoonete ja nendega seotud taristu korrastamise ja ehitamise toetamiseks	RaM
6. Hästi toimivate planeeringute koostamiseks vajalike juhendmaterjalide üllitamine	RaM
7. Maareformi lõpuleviimine ja selgete maa omandisuhete sisseseadmine	KeM, MA
8. Töötada välja regulatsioonid ja mehhanismid riigi maa ja kinnisvara mõistlikel tingimustel võõrandamiseks kohalikele omavalitsustele elamu- ja tootmisalade arendamiseks	KeM, MA
9. Elamispiindade (sh üüripinnad) rajamise toetusmeetme väljatöötamine ja rakendamine turutõrkepiirkondades	MKM
10. Erinevate elamispinna soetamise, rajamise ja varustamise toetuskeemide (nt KredEx'i-laadsed) väljatöötamine ja rakendamine	MKM, KredEx SA
11. Kasutuskõlbatuks muutunud ja ohtlike hoonete ja rajatiste lammutuse meetmete väljatöötamine ja rakendamine	MKM, RaM, KredEx SA
12. Üldhuviteenuste kättesaadavuse kriteeriumide väljatöötamine ja soovitava taseme tagamiseks vajalike meetmete rakendamine	SiM, MKM
13. Pühakodade korrastamise toetamise meetmete rakendamine	KuM
14. Ajaloo- ja arhitektuurimälestiste korrastamine	KuM, MKA
15. Tervist ja turvalisust toetavate programmide rakendamine	SoM, SiM, TAI
16. Pärimuskultuuri säilitamist ja propageerimist soodustavate tegevuste elluviimine	KuM, RKK
17. Kesk-Eesti toetusprogrammi edasiarendamine kultuuri valdkonnas	KuM
18. Noortekeskuste võrgustiku tegevuse toetamine	ENTK
19. Eesti rahvusmaastike määramine ja nende kaitsekorralduse meetmete väljatöötamine ning rakendamine	KeM, RaM
20. Veekogude puhastamise toetamise meetme väljatöötamine ja rakendamine	KeM, KIK
21. Kaitsealuste parkide hooldamine ja korrastamine	KeA

22. Väärtuslike põllumajandusmaade säilitamist ja kasutamist puudutava regulatsiooni ja meetmete väljatöötamine ja rakendamine	MEM
23. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ning sademeveevõrkude arendamise toetusmeetmete rakendamine	KeM
24. Maapiirkondades majapidamistele kvaliteetse joogivee tagamise toetusmeetmete rakendamine	RaM
25. Teabematerjalide ettevalmistamine ja teavitustöö elanikkonna keskkonnateadlikkuse tõstmiseks	KeM

7.4. Majandus ja ettevõtlus

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
26. Majandusõppe tõhustamine koolides	HTM
27. Oluliselt suurendada teadus- ja arendustegevuse rahastamist ning töötada välja nende saavutuste praktikasse rakendamise meetmed ja need ellu viia	HTM
28. Kvaliteetse karjäärinõustamise teenuse kättesaadavus tagamine	Eesti Töötukassa
29. Alustavate ja tegutsevate ettevõtjate nõustamine ja koolitamine	EAS, Eesti Töötukassa
30. Piirkondlike algatuste toetamine tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks (PATEE tüüpi tegevused)	MKM, EAS
31. Investeerimisobjektide (tööstusalad jms) üleriigilise andmebaasi loomine nende ühiseks turundamiseks	MKM, EAS
32. Ettevõtjate toetamine eksporditurgude leidmisel	EAS
33. Regionaalsete kompetentsikeskuste ülesehitamise ja arengu toetamine	RaM
34. Noorte aktiivne kaasamine tööturule, töötades välja ja rakendades sellele sihtrühmale sobivad meetmed	Eesti Töötukassa
35. Puuetega noorte tööturule aitamine	SoM, HTM
36. Tervisliku ja turvalise töökoha kontseptsiooni edendamine ja meetmete rakendamine	SoM, TAI

7.5. Haridus

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
37. Kaaluda Eestis kohustusliku kesk- või kutsekeskhariduse (st teise taseme haridus) sisse seadmist	HTM
38. Gümnaasiumihariduse edendamine	HTM
39. Kutseharidusasutuste tegevuse toetamine ja arengu tagamine	HTM
40. Hariduslike erivajadustega laste üldhariduse toetamine	HTM
41. Teise tasandi õppenõustamise süsteemi edendamine ja kvaliteetse teenuse kättesaadavuse tagamine	HTM, Innove SA
42. Tervist edendavate koolide ja lasteaedade kontseptsiooni edasiarendamine ja toetusmeetmete rakendamine	SoM, TAI

7.6. Füüsiline ja sotsiaalne sidusus

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
43. Rail Baltic kiirraudtee projekteerimine ja väljaehitamine, arvestades loodus- ja elukeskkonna ning kohalike kogukondade huvidega	MKM, TJA
44. Tallinn-Rapla-Türi raudtee väljaehitamine vajadustele vastavalt ja reisirongide veeremi uuendamine ning rongide arvu suurendamine	MKM
45. Tallinn-Pärnu-Ikla maantee väljaehitamine esimese klassi nõuetele vastavalt	MKM, MntA

46. Tallinn-Rapla-Türi maantee projekteerimine ja väljaehitamine esimese klassi nõuetele vastavalt	MKM, MntA
47. Kõigi riigimaanteed viimine tolmuva katte alla	MKM, MntA
48. Riigiteede ehitamine ja rekonstrueerimine vastavalt vajaduspõhisele kavale, milles lähtutakse selgetest ja läbipaistvatest kriteeriumidest	MKM, MntA
49. Liiklusohlike kohtade likvideerimine riigimaanteedel	MKM, MntA
50. Kergliiklusteede rajamise toetusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine	MKM
51. Rahaliste vahendite mahu suurendamine riigimaanteed hooldamiseks ja ehitamiseks, sidudes need uuesti kütuseaktsiisist saadavate riigieelarve tuludega	MKM
52. Rahaliste vahendite suurendamine kohalike teede hooldamiseks ja ehitamiseks	MKM
53. Operatiivse ja erinevate teabekanalite kaudu (sh IT-lahendused) tarbijale kättesaadava ühistranspordi infosüsteemi väljatöötamine ja rakendamine	MKM, MntA
54. Töötada välja ja ellu rakendada ühistranspordi ühtne üleriigiline piletisüsteem	MKM, MntA
55. Kiire andmeside (vähemalt 100 Mb/s) viimine kõigi majapidamisteni	MKM, Elektrilevi OÜ
56. Targa linna lahendusi toetavate 5G võrkude väljaarendamise toetamine	MKM
57. Elektri põhivõrgu vajaduspõhine renoveerimine ja rekonstrueerimine varustuskindluse tõstmiseks ja piisavate võimsuste tagamiseks (st et Raplamaal on tarvis võimsusi tõsta, kuna on peaaegu ammendunud)	MKM, Elering AS
58. Elektri jaotusvõrgu korrastamine ja rekonstrueerimine varustuskindluse tagamiseks	MKM, Elektrilevi OÜ
59. Suuremates asulates võimalusel elektriliinide viimine maa-alustesse kaablitesse	MKM, Elering AS, Elektrilevi OÜ
60. Hajutatuma taastuvatel ja kohalikel energiaallikatel baseeruva energiatootmise (sh elektri tootmine) ja energia salvestamisvõimaluste väljaarendamise toetamine	MKM
61. Targa elektrivõrgu väljaarendamine	MKM, Elering AS, Elektrilevi OÜ
62. Energiasäästu toetusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine	MKM
63. Vabauhenduste nõustamise ja koolitamise meetmete väljatöötamine ja rakendamine	KÜSK
64. LEADER-tüüpi tegevuste kavandamise ja elluviimise toetamine	MEM
65. Kohaliku omaalgatuse toetamine	RaM

7.7. Maine ja kohaturundus

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja
66. Turismi sihtkohtade kohaturunduse edendamine ja teabe vahendamine välisriikides	EAS
67. Turismiarenduse alase tegevuse ja turismiinfo keskuste tegevuse toetamine	EAS
68. Puhkealade ja matkaradade ning vastava taristu väljaarendamine ja korrashoid	RMK
69. Muuseumide ja teiste mäluasutuste tegevuse toetamine	KuM

7.8. Haldus

Ettepaneku sisu	Võimalik eestvedaja

7.9. Kasutatud lühendid

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium

KeM – Keskkonnaministeerium

KuM – Kultuuriministeerium

MEM – Maaeluministeerium

MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

RaM – Rahandusministeerium

SiM – Siseministeerium

SoM – Sotsiaalministeerium

ESA – Eesti Statistikaamet

KeA – Keskkonnaamet

MA – Maa-amet

MntA – Maanteeamet

MKA – Muinsuskaitseamet

TJA – Tehnilise Järelevalve Amet

ENTK – Eesti Noorsootöö Keskus

KIK – Keskkonnainvesteeringute Keskus

RKK – Rahvakultuurikeskus

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

EAS – Ettevõtluse Arendamise SA

INSA – Integratsiooni SA

KÜSK – Kodanikuühiskonna Sihtkapital

TAI – Tervise Arengu Instituut

8. Elluviimise korraldus ja seire

Maakonna arengustrateegia on keskne maakonnatasandi arengudokument, millest kõik osapooled peavad lähtuma. See on regionaalne kokkulepe, mille kõigi kohalike omavalitsuste volikogud on kinnitanud.

Maakonna arengustrateegia roll, seosed teiste strateegiliste dokumentidega ja elluviimise mõningad põhimõtted on kirjeldatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses.

Maakonna arengustrateegia on aluseks riigieelarvest kohaliku omavalitsuse üksustele juhtumipõhiste toetuste andmisel ja riiklike investeeringute kavandamisel. Riigiasutuste osutatavate teenuste kättesaadavuse muutmisel maakonnas võetakse arvesse maakondlikus arengustrateegias kavandatud arengueesmärke ja kajastatud tegevuskogumeid.

Riigi kesktasandil tuleb seega:

1. Arvestada maakonna arengustrateegiat valdkondlike arengute kavandamisel (sh riigi osutatavate teenuste osas);
2. Arvestada maakonna arengustrateegiat riigi investeeringute tegemisel;
3. Arvestada maakonna arengustrateegiat riiklike toetuste eraldamisel, nt osade regionaalarengu programmide ressursi jaotamise.

Kohalike omavalitsuste puhul:

1. Maakonna arengustrateegia ja tegevuskava on aluseks omavalitsuste üldplaneeringutele;
2. Kohalike omavalitsuste arengukavad ja eelarvestrateegiad peavad olema kooskõlas maakonna arengustrateegiaga ja toetama strateegia elluviimist.

Raplamaa arengustrateegia elluviimine toimub nelja-aastase tegevuskava alusel. Tegevuste elluviimise eest vastutavad tegevuskavas määratud organisatsioonid või asutused. Enamus tegevusi viiakse ellu mitmete partnerite omavahelises koostöös.

Tegevuste võimalikud rahastamisallikad on kirjeldatud tegevuskavas. Peamised neist on riigieelarvelised vahendid, kohalike eelarvete vahendid, vastutavate organisatsioonide (nt ROL, RAEK) eelarvevahendid ja teiste partnerite vahendid. Paljudel juhtudel on arvestatud ka riiklike ja Euroopa Liidu vm välisvahenditest rahastatavate toetusmeetmetega. Sellistel juhtumitel toimub rahastamine reeglina konkreetsete projektide kaudu.

Raplamaa arengustrateegia elluviimist, seiret ja uuendamist korraldab Raplamaa Omavalitsuste Liit (ROL). Käesoleva strateegiadokumendi võttis vastu ROL täiskogu ja kinnitasid kõigi omavalitsuste volikogud. Strateegia elluviimise seire toimub iga-aastaselt. Seire tulemustest ja strateegia muutmise vajadusest teavitatakse ROL täiskogu. Strateegia täiendamine ja muutmine toimub kohaliku omavalitsuse üksuste volikogude määrustega.

Strateegia tegevuskava elluviimise seiret korraldab samuti ROL. Seda tehakse iga-aastaselt, paralleelselt kohalike omavalitsuste arengukavade ja tegevuskavade ülevaatamisega. ROL korraldab ka uue tegevuskava koostamist. Seire tulemustest teavitatakse ROL täiskogu. Uus tegevuskava esitatakse kohaliku omavalitsuse üksuste volikogudele otsustamiseks.

Seire tulemused avaldatakse ROL veebilehel. Täiendatud või muudetud maakonna arengustrateegia avaldatakse ROL ja kohalike omavalitsuste veebilehtedel. Uus tegevuskava avaldatakse ROL veebilehel.